

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1898—1899.

*Buitengewone Vergadering van Vrijdag 10 Maart 1899,
des avonds te 7½ uur.*

Voorzitter : Generaal NETSCHER.

De VOORZITTER, de vergadering openende, zegt :

Mijne Heeren!

Zooals gij reeds op het convocatiebiljet hebt gezien is de vergadering van heden avond eene *buitengewone* vergadering, over hetzelfde onderwerp, dat reeds in onze bijeenkomst van 16 December j.l. behandeld werd.

Aangezien wij ditmaal geen huishoudelijke werkzaamheden te verrichten hebben, kunnen wij dus dadelijk met het te behandelen onderwerp aanvangen, doch vooraf echter een kort woord ter verklaring van de redenen, die het Bestuur genoopt hebben deze buitengewone vergadering uit te schrijven, waartoe het zich aanvankelijk ongeneigd gevoelde.

Zooals U bekend is, werd de quaestie der samensmelting van de Nederlandsche en Indische Officierskorpsen reeds uitvoerig behandeld in onze vergadering van 16 December j.l. door den Kapitein Michielsen, die hoofdzakelijk deed uitkomen, welke groote *nadeelen* aan zoodanige fusie zouden verbonden zijn. Slechts een paar der aanwezige leden, de heeren Thomson en Ram, gaven blijk dat zij het met den spreker niet eens

waren, door eenige opmerkingen, die m. i. niet tegen de argumenten van den Kapitein Michielsen opwogen, maar die door hen later meer uitvoerig schriftelijk zijn toegelicht, zooals blijkt uit het gedrukt Verslag der vergadering van 16 December. Tot leedwezen van het Bestuur, dat zich in deze quaestie natuurlijk geheel neutraal houdt, en dus ook gaarne op eenigszins degelijke wijze de *voordeelen* dier fusie zou hebben zien toegelicht, wenschte geen der aanwezige voorstanders op dien avond op mijne herhaalde uitnoodiging, de zaak verder in dien zin meer uitvoerig te bespreken.

Niet weinig verwonderd en minder aangenaam getroffen was dan ook het Bestuur, toen het een paar dagen later in de *N. Rotterd. Courant* een ingezonden stuk las, geteekend O., waarin afkeuring wordt uitgesproken over de in onze vergadering van 16 Dec. j.l. over de bewuste quaestie gegeven toelichting, die volgens den schrijver éenzijdig was.

Deze zijdelingsche en geheel onverdiende beschuldiging van partijdigheid deed het Bestuur besluiten, om ten overvloede aan de voorstanders der fusie nogmaals de gelegenheid aan te bieden hunne meening uitvoerig toe te lichten, op deze buitengewone vergadering van heden avond.

Dit aanbod werd schriftelijk niet alleen aan den schrijver van van het courantenartikel O. gedaan, maar ook aan den z.g. »*schrijver der brochure*», die zich deze zaak al sedert lang ijverig heeft aangetrokken; maar beide deze heeren weigerden.

Tot ons genoeg en echter mochten wij den heer Thomson bereid vinden, om ons de *voordeelen* der fusie nader te verklaren en daartoe geef ik hem thans gaarne het woord.

Hierop wordt door den heer L. W. J. K. THOMSON, 1° Luitenant der Infanterie, zijne voordracht gehouden over de vraag:

**Welke voordeelen zijn verbonden aan eene vereeniging
van de officierskorpsen van het Nederlandsche en
het Nederlandsch-Indische leger?**

De Heer THOMSON :

. . . . Men ontveinze het zich toch niet: wie Nederland verlaat om in deze gewesten eene ambtelijke

loopbaan te volgen of langs anderen weg in zijn levensonderhoud te voorzien, zal in den aanvang immer zijne sympathie schenken aan het moederland. Maar langzamerhand verandert dit. De banden, die hem aan Nederland verbinden, verzwakken en maken plaats voor betrekkingen, die hier zijn aangeknoopt, voor sympathieën, die in belangen van het oogenblik een gestadig voedsel vinden. Onwillekeurig veranderen de denkbeelden en geheel onbewust geeft men toe aan de neiging om de belangen der kolonie boven die van den moederstaat te stellen.

Mr. P. Mijer, Rede bij de overgave van het bestuur van Ned.-Indië aan Mr. J. Loudon 1872.

Hoe grooter de gelegenheid wordt om zich telkens geestelijk en lichamelijk te sterken door een bad in 't koelere klimaat en 't intensievere maatschappelijk en geestelijk leven van Europa, hoe sterker aantrekkingskracht de koloniën zullen uitoefenen op de Nederlandsche jeugd.

Daar de eigenaardigheden van het Germaansche ras de mogelijkheid schijnen buiten te sluiten van de vorming eener blijvende zuiver Europeesche bevolking in tropische gewesten, zullen de belangen van koloniën en moederland beide het best gediend zijn door de voortdurende en krachtige wisselstrooming van jonge en energieke elementen.

Dr. J. F. van Bemmelen, in het Gedenboek van Nederlandsch-Indië onder het regentschap van Koningin Emma, 1890—1898.

Mijne Heeren! Indien het nog noodig is, dat ik, alvorens tot de behandeling der voordeelen eener samensmelting van de officierskorpsen over te gaan, een enkel inleidend woord spreek, dan betreft dit in de eerste plaats mijnen dank aan het Bestuur, dat mij uitnoodigde om een betoog te doen hooren als tegenhanger op de rede van den Kapitein J. P. Michielsen." Ik ben daarvoor in hooge mate erkentelijk, omdat ik zoo ten volle besef, dat slechts eene veelzijdige beschouwing van het vraagstuk tot zuivere conclusiën leiden kan. Ook zal ik de laatste zijn om te denken dat ik *de waarheid* heb; mocht ik dwalen, het zal mij eene voldoening zijn om overtuigd te worden en ik zal dan geen oogenblik schromen om het prijzenswaardige voorbeeld van onzen hooggeachten voorzitter te vol-

gen. Prijzenswaardig! Omdat het velen dikwerf zoo moeilijk valt om eene eenmaal opgevatte overtuiging los te laten, ook wanneer die geen reden van bestaan meer *kan* bezitten. Het zij mij echter vergund er de aandacht op te vestigen, dat de Generaal Netscher den 16^{en} Dec. jl. den nadruk legde op het feit, dat Z. E.'s opinie gewijzigd was, na »door eigen aanschouwing de toestanden in Indië en het Indische leger van nabij (te hebben) leeren kennen.” 1)

En zulks terecht! Immers naarmate die toestanden zuiverder voor oogen staan, kunnen zij ook juister booordeeld worden.

Onder zulke omstandigheden hield onze President van deze plaats in Januari 1867 zijn belangwekkend pleidooi, waarvan de strekking wel is waar was om te betoogen, dat tal van praktische bezwaren aan de verwezenlijking van het denkbeeld der fusie van de officierskorpsen in den weg zouden staan, maar waarin toch de erkenning der *principieele wenschelijkheid* lag opgesloten. 2)

Op den avond van den 16^{en} Dec. j.l. echter verklaarde de Generaal Netscher met het gesprokene door den Kapitein M. woord voor woord mede te gaan en de fusie dus, ook in beginsel, *niet* wenschelijk te noemen.

Is het te vermetel, dat ik mij thans vlei met de hoop, zoodanig licht op het vraagstuk te werpen, dat ook de hooggeachte voorzitter onzer vereeniging weder moge komen tot de erkenning der *principieele wenschelijkheid* van den voorgestelden maatregel, zooals Z. E. deze gevoelde, *weinig jaren na zijne terugkomst uit Indië?*

1) Zie Verslagen 1898/99 blz. 219.

2) Zie Verslagen 1866—67 blz. 192:

„Ten slotte geloof ik, dat de voordeelen talrijker zijn dan de nadeelen, en dat eene vereeniging dus wenschelijk zou zijn.

„Het *wenschelijke* der zaak is echter voor ons, die ons op praktisch nuttig terrein willen bewegen, niet voldoende; laat ons thans de *uitvoerbaarheid* onderzoeken.”

Drie groote bezwaren worden dan vervolgens genoemd, t. w. *a.* stelsel van bevordering, *b.* groote vermeerdering van kosten, *c. als hoofdbezwaar*, „waardoor ik *rees* (aldus de Generaal Netscher) dat het plan *onuitvoerbaar* zal blijven”, dat der aanvulling.

In de tweede plaats betreft mijn inleidend woord de aanduiding van het standpunt, waarop ik mij bij de beantwoording van het onderwerpelijke vraagstuk geplaatst heb. Dat standpunt wijkt belangrijk af van het door den Kapitein M. bij zijne rede ingenomene.

Heeft deze zich toch bepaald tot het toetsen der voor- en nadeelen respectievelijk aan :

a. *het belang van den dienst.*

b. *het persoonlijk belang van de officieren, en*

c. *het financieel belang van den Staat,*

volgens mijne meening moet de beschouwing op breeder grondslag rusten. Het fundament, waarop ik mijn betoog wensch op te bouwen, wordt aangegeven door de woorden :

het belang van den Nederlandschen Staat.

Natuurlijk ligt hierin als integreerend onderdeel opgesloten het belang van den dienst; want gaarne erken ik, dat wanneer door de samensmelting der officierskorpseu de beide legers niet aan hunne roeping zouden kunnen beantwoorden, het Staatsbelang zeer zeker niet zou worden gebaat. En waar de Kapitein van der Willigen de onderstelling uitte, dat men het den Indischen officieren niet kwalijk zou nemen, »dat zij strijden voor het leger, waarin zij dienen, dat zij liefhebben, dat zij voor de belangen opkomen, wanneer zij die bedreigd zien,» 1) heeft die spreker, althans wat mij betreft, volmaakt juist gezien.

Doch dit belet niet, dat ik het eene zeer eng begrensde opvatting noem, wanneer met »*het belang der zaak*» dat van een der beide legers wordt aangemerkt.

Waarlijk, het tot stand komen der fusie zal zulke belangrijke gevolgen hebben en zóó diep ingrijpen in bestaande toestanden, dat de voor- en nadeelen daarvan niet *te* nauwkeurig kunnen worden gewikt en gewogen 2), maar dat worden zij al heel slecht, wauncer de horizon zich zoo weinig ver uitstrekt; wan-

1) Verslagen 1898/99 blz. 193.

2) Verslagen 1898/99 blz. 148.

neer men wel constateert, dat de maatregel diep in bestaande toestanden zal ingrijpen, maar zich uitsluitend — of bijna uitsluitend — bepaalt tot het overwegen van gevolgen bij een der beide legers.

En al kan ik mij begrijpen, dat men zich op dat standpunt stelt, al kan ik mij voorstellen, dat altijd weer die bezwaren worden opgesomd, welke aan den maatregel voor een der strijdmachten verbonden zijn en hunne beteekenis grootendeels uitleenen aan de plaats van beschouwing; al gevoel ik er veel voor, dat liefde en toewijding voor de armee waarvan men deel uitmaakt er toe brengen om de in vele opzichten zoo gelukkige traditie ongewijzigd aan een jonger geslacht over te dragen; al acht ik het verklaarbaar, dat niet juist kan worden nagegaan in hooverre de breed uitgemeten bezwaren voor één der beide legers geentraliseerd zullen worden door te verkrijgen voordeelen voor datzelfde leger mij moet niettemin de pertinente verklaring van het hart, dat men op die wijze tot eene zeer eenzijdige voorstelling zal *moeten* geraken.

Niet de vraag: zullen de belangen van een der beide legers wel zoo goed behartigd worden, mag hier overwegend zijn. Ja, men zou zelfs in sommige opzichten van die belangen moeten weten te offeren, waar *een voordeel voor de Natie* staat verkregen te worden!

Nogmaals, het belang van de zaak is dat van den Nederlandschen Staat, dat van *Nederland en zijne Koloniën*. Die belangen *zijn* — helaas niet — maar zij *moeten* onafscheidbaar aan elkander verbonden zijn: de beteekenis, ja wellicht het onafhankelijk voortbestaan van Nederland kan in de Koloniën bedreigd worden, de belangen van Indië worden bedreigd *ook* in Nederland!

En wanneer men uit dien ruimen gezichtskring het vraagstuk der fusie onder de oogen ziet, ja, dan kan het geen twijfel lijden of men komt tot de erkenning, dat zij van onberekenbaar nut zal zijn voor onze verdedigbaarheid in algemeenen zin, voor de verdediging van dat ééne Vaderland, de handhaving der rechten van ééne Vorstin!

T'en slotte nog de schier overbodige verzekering, dat mijn

hart niet minder warm klopt voor het leger ginds, als voor dat waarvan ik de eer heb, deel uit te maken.

In de fusie der officierskaders ligt een machtig middel om een nauwen band tusschen Nederland en zijne Koloniën te vormen, om de Koloniën in het moederland meer bekendheid te geven.

Die band, welke thans uiterst slap is, is noodzakelijk, en uit sociaal-economisch en uit militair oogpunt.

Voor zoover de inhoud dezer stelling niet als axioma kan worden aangemerkt, zal ik tot haar bewijs overgaan. Als axioma toch staat op den vóórground, dat onze bezittingen hier onbekend zijn, dat de Indische zaak geene Nederlandsche is.

Hoe volkomen juist werd zulks van deze plaats uitgedrukt door den toenmaligen kapitein bij den Generalen Staf van het Oost-Indische leger de Wijs in de volgende woorden :

»Toen ik na eene jarenlange afwezigheid in het vaderland terugkeerde . . . trof mij diep en treft mij nog dagelijks, hoe weinig bekend, hoe weinig bemind onze schoone koloniën zijn bij het Nederlandsche volk, hoe weinig hecht de band is, die het vaderland aan zijne koloniën verbindt. Bij de lagere klassen bestaat een bepaalde tegenzin voor het dienstnemen bij het Indische leger. Men beschouwt de kolonie als een soort ballingsoord, voornamelijk bestemd voor losbandigen en avonturiers . . .

»En vraagt men, hoe moet dat gebrek aan sympathie voor Indië bij het Nederlandsche volk verklaard worden, dan antwoord ik, dat is de schuld van de Regeering, van de hoogere klassen der maatschappij, de schuld van ons allen . . .

»Gebrek aan belangstelling in, aan kennis van Indië vindt men schier overal in de maatschappij terug. Het is eene uitzondering, dat iemand naar Indië gaat, wanneer de financiële moeielijkheden zijner ouders hem daartoe niet dwingen en onze meer gegoede familiés, onze hoogere standen, zien hunne zonen liever jaren lang solliciteeren naar de meest nederige betrekking in het vaderland, dan hun vergunning te geven in »den Oost» een werkkring te zoeken . . .»

Die woorden, veertien jaar geleden gesproken, resonneeren nog heden !

Met geringe wijziging vond ik ze weer in een onlangs gepubliceerd artikel in de Indische Gids, waar de Heer Hasselman eene lans breekt voor de lotsverbetering van de ambtenaren van het Binnenlandsch bestuur 1); weinige maanden geleden werden ze opnieuw gehoord uit den mond van kolonel Nieuwenhuijzen, waar Z.H.E.G. relevceerde, dat trots de goede bezoldiging der Indische militaire geneesheeren en de omstandigheid, dat h. t. l. vele jeugdige artsen met weinig practijk te tellen zijn, de Indische Regeering weer vreemdelingen als officieren van gezondheid moest aannemen; en de verzuchting slaakte, dat dit feit »wederom getuigt van de nog geringe waardeering onzer koloniën bij het beschaafde en ontwikkelde gedeelte van ons volk" 2).

Ja, gij vindt ze weer in het fundament onzer staatsinstellingen, de grondwet, waar zij den Koning bij de aanvaarding der regeering den eed in den mond legt: »Ik zweer, dat Ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren...», terwijl weinige artikelen te voren bepaald is, dat onder de benaming »het Rijk" alleen dat in Europa bedoeld wordt.

Het is een niet te loochenen feit, dat terwijl Nederland slechts aan zijne koloniën staatkundige beteekenis ontleent, terwijl Neerland's aanzien naar buiten bijna geheel afhangt van de wijze, waarop die bezittingen tot ontwikkeling worden gebracht, alles wat wij om ons heen waarnemen — ook in het hart der

1) Hieruit citeeren wij de volgende woorden:

„Maar indien hij een poging waagt om in zuiver Hollandsche kringen het gesprek te brengen op Indische aangelegenheden, dan is er één verschijnsel dat niet nalaten zal de aandacht te trekken, zoowel van *Jean qui rit* als van *Jean qui pleure*, n.l. de algemeene onbekendheid omtrent Indische toestanden in beschaafde Hollandsche kringen.

Zoowel omtrent de samenleving en het peil van het publiek in Indië, als omtrent den werkring van particulier en ambtenaar, het huiselijk en maatschappelijk leven van den Europeaan, de gebruiken en opvattingen van den Inlander bestaan wanbegrippen, die men niet verwachten zou in eene natie met een zoo roemrijk en langdurig koloniaal verleden. En wat erger is, de appreciatie van Indië en hetgeen daar verricht wordt, houdt met die wanbegrippen dikwerf nauw verband.

2) Blz. 248. Gedenkboek voor Oost-Indië dl. 2. 1898.

beide legers — lijnrecht indruischt tegen een rationeel begrip van de integriteit en de onafscheidbaarheid van de belangen hier en ginds.

Hoe bedroevend is die toestand uit een sociaal-economisch oogpunt beschouwd. Men bedenke slechts, welk kenmerk het laatste gedeelte der ten einde spoedende eeuw zoo ondubbeldzinnig draagt; aan dien onwederstaanbaren drang van alle groote mogendheden om haar gebied en invloed in andere werelddeelen te vergrooten; aan den afloop van eenen strijd, welke de wingewesten eener eertijds machtige koloniale mogendheid deed verloren gaan.

Die vingerwijzing der historie stemme ons tot nadenken: zij voere ons tot het besef, dat naast eene vrijzinnige politiek jegens de koopvaart van alle volken, welke zeer wezenlijk tot het verdedigen der bezittingen tegen een buitenlandschen vijand kan bijdragen 1); naast de middelen ter directe verdediging en van Nederland, en van Java, de nauwste band tusschen moederland en koloniën noodzakelijk is, willen wij ons niet alleen tegen eene gewelddadige maar ook tegen eene vredelievende invasie van elders kunnen beveiligen. De zucht naar expansie der groote mogendheden doet ons het gevaar kennen, dat vreemd kapitaal in alle takken van handel en nijverheid zal binuendringen, dat de groothandel in handen zal komen van vreemdelingen, dat vreemde energie en ondernemingsgeest de velden zullen bearbeiten, welke door Nederland's zoudn braak worden gelaten!

Stelt Nederland prijs op het blijvend bezit zijner koloniën, dan moet het die vredelievende invasie voorkomen: de rechtstitel op het bezit van koloniën berust niet meer alleen op het bezet houden van gewesten; er wordt bij geëischt het ontwikkelen van de hulpbronnen dier landen ten bate der geheele menschheid 2).

Een hechte band, kennis onzer bezittingen, die tot waardeering leiden moet, zijn daarvoor onverbiddelijke eischen.

1) Zie de woorden, door den Minister van Koloniën *E. de Waal* bij de Memorie van Toelichting der Ind. begrooting voor 1871 geuit.

2) Zie ook *Dr. J. G. Kramers*, in het Gedenkbboek van Ned.-Indië.

Waar blijft bij ons het schoon beginsel, dat de Prins van Wales in eene rede 1), het vorige jaar uitgesproken, nederlegde: »Het is de plicht, als de mogelijkheid bestaat, van ieder Engelschman en bovenal van elken staatsman, de groote koloniën te gaan bezoeken, welke hem zullen bewijzen hoe trotsch wij mogen zijn op den naam van Engelschman, hoe fier wij het hoofd mogen verheffen bij de gedachte aan wat Engelsche wilskracht kan volvoeren... Wij beschouwen de koloniën als integreerende deelen van het rijk... onderlinge belangen zoowel als banden van genegenheid vereenigen ons als één volk...»

Waar die band niet bestaat en toch onmisbaar is, is het daar geen hoogste staatsbelang om alles in het werk te stellen, wat tot verbetering leiden moet?

En is daartoe de fusie der officierskorpsen geen machtig middel? Zij toch roept eenen voortdurenden wisselstroom van gezinnen uit de beste lagen der maatschappij in het leven, een stroom van mannen, die zich *Nederlander* blijven gevoelen en niet als *vreemdeeling* wederkeeren, waardoor de kloof nog dieper wordt; die telkens weer innig deel gaan uitmaken van de Hollandsche gemeenschap en die door relatien en door hunnen invloed op komende geslachten de vooroordeelen zullen doen verdwijnen, die tengevolge eener verderfelijke onbekendheid — h. t. l. tegen de koloniën, doch ook ginds tegen het moederland — nog helaas in zoo groote mate bestaan...

Vooroordeelen! uitgedrukt in »la bête noire», door den overste Hooyer 2) gebezigd, en belichaamd in de vrees, dat bij een fusiekorps de beste standen, welke nu nog in het Hollandsche leger voorkomen, daaruit zullen verdwijnen. Terwijl in Engeland tal van jonge lieden uit de hoogste kringen er eene eer in stellen om in de koloniën te gaan dienen!

Zij *zullen* ophouden; want voor hem die de eer had om in het Indische leger te dienen, die kennis maakte met dat Rijk, hetwelk vijfzigmaal zoo groot is als Nederland en zeven maal meer inwoners herbergt, ontstaat dat heerlijke bewustzijn, dat Nederland groot is door zijn koloniaal bezit. Zijne energie, zijne

1) Wetenschappelijke Bladen. Juli 1898.

2) Zie Verslagen 1898/99 blz. 211.

vaderlandsliefde stijgen, en edele karaktereigenschappen worden in hem wakker, — karaktereigenschappen, die niet weer voor een deel verstikken zullen door een *altijddurend* verblijf in eene materialistische omgeving — maar die na terugkeer in het vaderland de verdedigbaarheid van den Hollandschen grond en daarmede ook Indië ten goede zullen komen. Hij zal alle lagen van het volk, die door den persoonlijken dienstplicht in de kazerne gevoerd worden, doordringen van het besef, dat Nederland nog recht van bestaan heeft, en daarmede den mond snoeren van hen, die in 's lands vergaderzaal de vraag durven te stellen of het vaderland zich nog zal moeten verdedigen. Met alle kracht die in hem is, zal hij het spooksel van moedeloosheid en moreele verslapping bestrijden, dat niet slechts daar, maar ook reeds in het leger rondwaart . . .

Gij, Indische officieren, die u niet aan de traditiën wilt onttrekken, gevoelt gij dan niet, dat Holland en Indië één zijn. dat ook de kracht van Holland over het lot van Indië beslissen zal? Gevoelt gij niet, dat juist *uwe* intieme aanraking met het Hollandsche volk, dat *wv* invloed als opvoeder van den troep, dat *wv* optreden in alle kringen, waarin gij toeven zult, in staat zal zijn om de Natic weder te doen herleven, haar weder in het geheugen terug te roepen het Nederland der 17e eeuw, van de Witt en Willem III, van Tromp en de Ruyter?

Niet voor het *Hollandsche leger* is de fusie-officier noodig, hij is onmisbaar voor *de Nederlandsche zaak!*

Doch ik begrijp, dat gij meer nuchtere beschouwingen verlangt. En ik zal dan in het licht stellen, *in welke opzichten de militaire belangen van het Indische leger onder de aanvoering van fusie-officieren gebaat zullen zijn.*

Van *persoonlijke* belangen als zoodanig zal ik *natuurlijk* weinig spreken. Vooreerst toch twijfelt er niemand aan, of de rochten der tegenwoordige officieren zullen, bij welke regeling ook, behouden blijven, en in de tweede plaats is de vraag, in hoeverre de personen van het fusiekorps in ongunstiger materiele omstandigheden verkeeren dan de tegenwoordige officieren van het Indische, of in gunstiger materiele omstandigheden

dan de tegenwoordige officieren van het Hollandsche leger, in verband met de strekking van het vraagstuk van zeer ondergeschikt belang. Ik wil heel gaarne aannemen, dat de tegenwoordige Indische officieren zeer met den huidigen toestand zijn ingenomen; gesteld nu eens, dat men een serum vond tegen beri-beri, tegen het periodiek noodig zijn van expeditiën, het groot incompleet van Indische officieren in subalterne rangen, enz., dan zouden de persoonlijke belangen in de toekomst zeer zeker minder behartigd zijn. Toch zal er bezwaarlijk één welkend mensch gevonden worden, welke dien triomf der wetenschap niet zoude toejuichen.

Maar afgescheiden van deze beschouwing *kan* en *moet* volgens mijne meening alle gevaar voor werkelijke of vermeende benadeeling van persoonlijke belangen weggenomen worden, door toetreding van de tegenwoordige Nederlandsche of Indische officieren tot een fusiecorps te *verbieden*.

De vraag, welke zich dan in de eerste plaats aan ons opdringt is deze, of de militaire belangen van het Indische leger onder het tegenwoordige regime in die mate behartiging vinden, als voor die strijdmacht wenschelijk, ja noodzakelijk is. En dan meen ik, dat hier eenige twijfel gewettigd mag zijn. Voor den Minister van Koloniën toch is kennis van legerzaken al een zeer ondergeschikte eisch, zoo die al gesteld wordt; voor den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië is zulks eveneens het geval.

Toch staat de commandant van een leger van 30.000 man onder de Algemeene Secretarie, het Kabinet van den Gouverneur-Generaal en het Ministerie van Koloniën. Het blijft onder deze omstandigheden dan toch altijd een *ondergeschikt* persoon, welke voor de legerbelangen opkomt, een persoon wien bij verschillend inzicht met een der hoogere autoriteiten heel gemakkelijk het zwijgen kan worden opgelegd. In hoeverre van de *allerhoogste* machthebbenden, welke ook over de legerbelangen gaan, de impulsie tot dringend geëischte hervormingen te wachten is, in hoeverre van hen, die vakkennis ten eenenmale missen, initiatief verondersteld mag worden, ik geloof, dat de geschie-

denis in dat opzicht voldoende spreekt. En zelfs bij den besten wil, die ook moge voorzitten, worden soms toestanden geboren, die inderdaad de vraag wettigen, of het met de belangen van het leger ernst is.

Het persorgaan van het Indisch leger wees er enkele jaren geleden op 1) hoe tusschen 1860 en 1870 een commies der Algemeene Secretarie het stelsel van verdediging tegen een buitenlandschen vijand voor Indië nitwerkte; dat de legercommandant, die in 1875 een voorstel deed tot aankoop van een schietterrein voor de artillerie tusschen Batavia en Buteuzorg, van den Gouverneur-Generaal ten antwoord kreeg, dat de noodzakelijkheid daarvan niet werd ingezien, want dat de artillerie in Atjeh tegenover den vijand, het schietterrein bij uitnemendheid bezat; dat in 1876 een referendaris der Algemeene Secretarie, oud-tweede-luitenant der cavalerie, op het punt geweest is dit wapen te vermoorden, door een ontwerp op te maken leidende tot eene macht van twee escadrons voor geheel Indië, hetwelk bijna door den Minister van Koloniën was aangenomen; dat in 1873 bij het Ministerie van koloniën eene organisatie voor den Generalen Staf in Indië werd gemaakt, waarbij de Commandant van het leger belast werd met de betrekking van Chef van dien Staf; dat de formatie van het Indische leger van 1882 bij dat Ministerie is uitgewerkt door een majoor der militaire administratie 2) enz. enz.

Deze feiten zijn niet door mij getoetst, de plaats, waar ik

1) Zie het uitstekende opstel in het Ind. mil. Tijdschrift 1896 IIe Deel blz. 1 en v., en bladz 87 en v.

2) In hoeverre deze opdracht niet boven de krachten van dien hoofdofficier ging, moge blijken uit het opstel „De nieuwe formatie van het Indische leger” Indische Gids 1882 Deel 2 blz. 411. Die formatie hield, afgescheiden van het staat- en cijferwerk, met gewichtige niet-administratieve belangen verband, zooals de verdediging van Indië tegen een buitenlandschen vijand en de regeling op de bevordering enz. der officieren van het Ind. leger. Hoe die belangen bij de uitwerking der legerformatie van 1882 in het oog zijn gehouden, blijkt uit de beoordeeling van Brutus’ „Enige wenten op Indisch militair gebied” door den oud-kolonel Nieuwenhuijzen op blz. 795 e. v. van „de Indische Gids” 1883 Deel 2. Zie voorts „Het stelsel der militaire instellingen voor het Indische leger.” blz. 910—915 Ind. Gids 1883 Dl. 2.

ze aantrof, leek mij voldoende waarborg voor hunne juistheid. En daarenboven, dergelijke toestanden blijven *mogelijk*. Hoe geheel anders zou de toestand worden, indien ter plaatse van den bestuurszetel onzer koloniën eene Autoriteit aanwezig was, welke volkomen met de behoeften en eischen van het Indische leger bekend, door zijne vakkennis en militaire bekwaamheid de belangen van dat leger konde behartigen.

Die gelegenheid schept de fusie der officierskorpsen. Doch er is meer :

Uit den aard van haar bestaan is de koloniale strijdmacht in vele opzichten van het moederland afhankelijk.

Ik wijs slechts op *aanvulling*, 1) *opleiding en hoogere vorming van officieren, bewapening, uitrusting, enz.* Waar ik deze woorden uitspreek, daar valt het mij moeilijk om mij in den gedachtengang in te denken van degenen, die de meening verkondigen, dat de Indische legerbelangen geschaad zullen worden, indien zij hier in Nederland behartiging moeten vinden bij iemand, die niet slechts over *geld*, maar ook over *instellingen* beschikken kan, iemand, die zaakkennis bezit en voor het leger *verantwoordelijk* wordt gesteld.

Juist in zaken waarin het Ind. leger van het moederland afhangt, doet zich zoo zeer het gemis van eenen krachtigen band gevoelen, blijkt zoo duidelijk dat de behoeften en eischen van ginds hier niet gekend worden, dat er hier althans hoogst onvoldoende mede wordt rekening gehouden.

Twée oud-adjndanten van meer dan één legercommandant, de Wijs en Nieuwenhuijzen 2) hebben ten duidelijkste in het licht gesteld, hoe vooral gedurende den Atjeh-oorlog de bronnen van aanvulling voor het N.-I. leger, behalve onvoldoende, wisselvallig en van militaire belangen in Nederland afhankelijk zijn: belangen welke op een gegeven oogenblik die van het Indische leger kunnen tegenwerken, omdat in het samenstel

1) Zie Bijlage C.

2) De aanvulling van het Ned.-Ind. leger en de gevolgen van onvoldoende aanvulling V. t. h. v. d. Kr. 84/85.

Het stelsel der militaire instellingen voor het Indische leger. Zie ook I. m. t. 1896 blz. 87.

der Regeering gemist wordt de krachtige en kundige leidende hand, die de ministers van oorlog en van koloniën waar het indentische quaestien betreft, in hetzelfde spoor houdt; 1) belangen die geheel afhankelijk zijn van de persoonlijke inzichten van autoriteiten, welke thans absoluut geene verantwoordelijkheid dragen voor Indische legertoestanden.

Moet ik u in herinnering brengen, hoe in de nijpende dagen van 1873 de hulpkreten van den legercommandant om artillerie-officieren en officieren van gezondheid slechts de uitzending van een vijftal der eersten uit Nederland ten gevolge hadden, zoodat zes zee-officieren als artillerie-officier bij het Indische leger moesten dienst doen; hoe geene Hollandsche artilleristen beschikbaar waren nithoofde van de zomeroefeningen in het kamp van Zeist!

Moet ik er op wijzen, dat het percentage aan vreemdelingen in het leger nog een beduidend cijfer bedraagt, 2) en dat de tijd wel niet meer verre zal zijn, dat op het aannemen van Duitschers — de beste onder de vreemdelingen — niet meer gerekend zal mogen worden; voorts hoe de fusie-officier gedurende zijn verblijf in Nederland de machtige hefboom zal wezen om de aanvulling van het koloniale leger door Nederlanders te bevorderen? In het Ind. mil. Tijdschr. N°. 9 van 1898 wordt er op gewezen, hoe de persoonlijke dienstplicht waarschijnlijk een aantal plaatsvervangers en nummervervisselaars in gewone vrijwilligers zal veranderen. Welnu — heet het daar — men houde zich actief, *de kapers zwerfen al in massa's op de kust*.

Dat woord *kapers*, waarmede het Hollandsche leger bedoeld

1) Zie A. W. P. Weitzel. De wetgevende macht en de ministeriën van landsverdediging I. M. T. 1879.

2) Dit percentage bedroeg gedurende de vijf jaren, dat de kol. Reserve contingenten levert (de jaren '94 en '96 ressorteeren hieronder!) gemiddeld 21.73%; gedurende de vijf jaren daaraan onmiddellijk voorafgaande gemiddeld 27.30%.

Omtrent de waarde der vreemdelingen zal ik geen oordeel uitspreken.

Als curiositeit slechts wil ik vermelden, dat in het voorjaar van 1898 in de Antwerpse courant een bericht stond, hetwelk vermeldde, dat de deserteurs van Holland, in België vertoevende, uit dankbaarheid eene deputatie wilden zenden bij de inhuldiging van Hare Majesteit.

wordt, en dat ik onder het tegenwoordige regime een zeer juist term vind, zij eene illustratie van hetzelfde thema: *integriteit van belangen*.

Genoemd artikel doet een beroep op de Indische kiesvereniging om de belangen van Indië (en dat zijn toch in den grond de belangen van Nederland, al wil men dit daar niet altijd begrijpen 1) te dienen, door zich te bemoeien met de vrijwilligerskwestie als voornaam militair belang"

En wanneer gij, ongeacht het voren betoogde mocht twijfelen aan de enormé verandering ten goede der betrekking tusschen moederland en koloniën, die het gevolg eener fusie zal zijn, zij het mij vergund te wijzen op de niet te loochenen groote beteekenis der *Koloniale Reserve*, welke bestaan oorzaak is, dat thans in het moederland de Nederlandsch-Indische soldaat met een ander oog wordt aangezien, dan eenige jaren geleden. 2) Waar dergelijk resultaat reeds bereikt werd door eene instelling te scheppen, welke deed gevoelen, van hoeveel waarde de *mindere militair* voor het hechten van den band tusschen Nederland en zijne koloniën zijn kan, mag men terecht verwachten, dat de voortdurende wisselstroom van *officieren* in dit opzicht een machtige hefboom zal wezen.

Waarom was men in Indië zoo vooringenomen tegen de Kol. Reserve? Waarom bleef men blind voor het feit, dat zij het was, die den minachtenden trek deed verdwijnen, welke vroeger bij het uitspreken van het woord »koloniaal" in de mondhoeken speelde; dat het huldebetoon aan het Indische leger bij de dagen der inhuldiging haar werk was?

Waarom lachte men schouderophalend, toen de Commandant der Kol. Reserve van piëteit deed blijken tegenover het eerste slachtoffer van dat korps, door vijandelijk lood getroffen? Waarom waren het andere gedachten dan van medevreugd, welke opwelden, toen het Hare Majesteiten behaagde, om het eerste detachement der Koloniale Reserve te inspecteeren? Waarom?

1) Omgekeerd wel? . . . Neen, nergens! *dat* is de fout.

2) Zie ook Bijlage C.

Omdat velen, zeer velen niet *willen* inzien, dat de band tus-
schen het Indische leger en Nederland noodzakelijk is.

Ons koloniaal leger is een kranig leger. Doch het gaat niet
aan om hieruit te willen afleiden, dat het volmaakt zoude zijn,
en geene behoefte zoude hebben aan voortdurende verbetering.
Het spreekwoord »in Indië komt alles terecht,» heeft ten slotte
ook in de meeste gevallen bij het leger gegolden; doch wil
men zooveel mogelijk op alle eventualiteiten voorbereid zijn,
dan moeten vele der reeds tal van jaren begrepen behoeften
eens eindelijk bevredigd worden. Niets is m. i. verderfelijker
voor de legerbelangen, dan de uitingen der chauvinisten —
zooals Multavidi hen noemt in de Javabode van 5 Aug. 1898 —
die zich zelven en anderen trachten wijs te maken dat alles
even voortreffelijk is. Waar ik met zooveel liefde voor het Ind.
leger bezielde ben, daar doen mij woorden als door den overste
Hooyer op blz. 213 (Verslagen 1898/99) gesproken, hoezeer zij
ook de korpsijdelheid mogen streelen, bepaald pijn.

Er zijn nijpende behoeften, die onder het tegenwoordige
regime konden *blijven* bestaan; er kleven groote militaire ge-
breken aan het leger, die verdwijnen moeten, wil het de waar-
borgen bezitten onder alle te verwachten omstandigheden voor
zijne taak berekend te zijn. En wel verre er van, *dat het leger
daarginds geëxploiteerd zou worden ten bate van het moederland* 1)
zal het fusiestelsel, dat de behoeften en eischen hier niet slechts
doet kennen, maar dat het Ministerie van oorlog en elk der
officieren dienende bij het leger h. t. l. direct bij de toestanden
interesseert, ja hen daarvoor *verantwoordelijk* stelt, alle middelen
doen aanwenden om die gebreken te herstellen.

Toen op het laatst van 1896 het hospitaal te Panteh-Perak
gevuld was met gewonden, schafte de militaire apotheker 1e
klasse *J. Douwes* zich op eigen initiatief en uit eigen middelen
een toestel voor Röntgen-stralen aan; een warm woord van
hulde vinde daarvoor hier eene plaats. (*Herhaalde toejuichingen*).

De Dir. off. v. gez. *Dr. R. A. J. Snethlage* en de off. van

1) Zie Verslagen 1898/99 blz. 196.

gez. *L. J. Eilerts de Haan* voegen bij de publicatie daarvan in het I. m. t. N°. 9 van 1898 den zeer juistten considerans: »wetende, dat eene officieele aanvraag daarvoor hem jarenlang op de vervulling zijner wenschen zoude hebben doen wachten." 1)

Thans voelt men hier ach zoo bitter weinig voor de heilige zaak, die ginds wordt voorgestaan, en *dat* is de reden dat er van behartiging van belangen zoo weinig sprake is.

Daarom bleef het mogelijk en zal het in de toekomst mogelijk blijven — want ik schep mij geen illusiën — dat iemand van zoo groote gaven als de Majoor *Kielstra* van deze plaats eene schoone, luid toegejuichte rede aanving met een citaat, dat toen tien jaren vroeger reeds geuit was en luidde: »En zoo tobt en knutselt men met het Indische leger voort!"

Mijne Heeren! Nog liggen strategisch zoo gewichtige havens als Soerabaija en Priok, de operatiebases onzer vloot, onbevestigd daar; nog ontbreekt het de landmacht nagenoeg geheel aan technische strijdmiddelen voor de verdediging van Ned.-Indië; nog is het Ind. leger de eonigste geregeld georganiseerde krijgsmacht, die steeds geen spoor van transportwezen bezit 2); nog lijdt de leger-organisatie aan bloedarmoede, juister uitgedrukt: er bestaat geene *organisatie*, doch slechts eene *formatie*; nog beschikken de aanwezige 7 compagnieën vesting-artillerie over nagenoeg geen materieel 3); steeds meer en meer neent het incompleet aan kader en officieren bedenkelijke verhoudingen aan; nog...

1) Onnoodig hier te vermelden, dat het Engelsche legerbestuur er voor zorgde, dat bij de laatste expedities in den Frontier Campaign en in Egypte de toestellen voor X-stralen niet ontbraken. Zie Journal of the Royal United Service Institution. October 1898 N°. 248.

2) In 1897 werd ten behoeve van den militairen transportdienst in Atjeh en O. bij wijze van tijdelijken maatregel een transportpark van 100 draagpaarden met een personeel van 4 Europeesche en 5 Inlandsche militairen (onderoff. en mansch. der cav. en art.) en 56 dwangarbeiders opgericht. Iets dergelijks bestond gedurende de operatiën van de generaals Pel en van der Heyden.

3) Het vorige jaar werden eindelijk twee proefvuurmonden bij Krupp besteld tot voorbereiding eener levering van nieuw positiegeschut. Terechtnoemt de Kolonel Nieuwenhuijzen het arsenaal te Weltevreden en de oorslogsmagazijnen der artillerie in Ned.-Indië musea van antiquiteiten.

Doch waartoe meer bewijzen tot staving van mijne bewering, dat de militaire belangen van het Indische leger onvoldoende behartigd zijn, dat vele der eischen, welke voor elke geregelde troepenmacht gelden, voor die van Ned.-Indië eenvoudig genegeerd worden? Het was mij toch slechts te doen om de elementen aan te wijzen, welke zulken toestand konden doen voortduren, elementen, die bij een fusiekorps onbestaanbaar zullen zijn. De samensmelting der officierskaders zal alzoo een krachtig middel wezen, om de behartiging der Indische legerbelangen in de toekomst te waarborgen.

Nog wil ik er hier op wijzen, hoe het brengen van het Indisch leger onder het Ministerie van Oorlog (dan wel van landsverdediging — zie bijlage B) tengevolge zal hebben, dat het gezonde beginsel, neergelegd in *The Queen's Regulations and Orders for the Army* van 31 Dec. 1873, sectie 2, Afd. III, art. 15—24, ook in Ned.-Indië gehuldigd zal worden, nl. dat in tijden van oorlog en opstand de legercommandant het opperbevel uitoefent over de strijdmacht en onbeperkt met het militaire gezag wordt bekleed, iets wat m. i. voor onze koloniën dringend noodig is. 1)

Maar *de kwestie der hoogere bevelvoering* dan, hoor ik u reeds vragen, het piéce de résistance uit het betoog van den Kapitein M. Zou ook die bij één officierskorps voldoende verzekerd zijn?

Mijne Heeren. Toen in den winter van '91/92 in deze vereniging de fusie ter sprake werd gebracht, zeide een majoor van den Generalen Staf van het Ned.-Indische leger o.a. deze woorden :

»In stede van aan het inleven in Indische toestanden zoo

1) Ik wil hiermede natuurlijk niet zeggen, dat ook bij het tegenwoordige regime een dergelijke toestand absoluut ondenkbaar blijft. In 1854 bij de behandeling van het thans vigeerende Regeeringsreglement hield het toenmalige lid der 2e Kamer Storm van 's-Gravesande, in eene afzonderlijke nota een krachtig pleidooi, waarin hij betoogde, dat bij de verdediging tegen eenen buitenlandschen vijand, zoowel als bij eenen oorlog tegen Inlandsche vorsten, aan den legercommandant de vrije beschikking over al de troepen en het geheele beleid der militaire operatiën onder zijne speciale verantwoordelijkheid zou worden overgelaten. Deze zienswijze vond nochtans geen ingang.

groote waarde te hechten, geloof ik juist, dat bij zeer velen, nadat de eerste indrukken voorbij zijn, een toestand intreedt van geestelijken stilstand, waarin eene flinke afwisseling en eene geheel andere omgeving niet anders dan heilzaam kunnen werken." 1)

De woorden van Dr. *J. F. van Bemmelen*, als motto aan den aanvang mijner rede geuit, duiden op hetzelfde; en ik geloof ook dat de waarheid van dit beginsel moeilijk ontkend kan worden.

Toch wilde ik overtuigender kunnen spreken; ik wilde u wijzen kunnen op de algemeene opinie in het Engelsche officierskorps. Daartoe verschaften ik mij eene introductie bij de Intelligence Division te Loudon; de gegevens welke ik op deze wijze verkreeg en waarvoor ik den Hoofdofficier, die zoo welwillend was ze mij te verstrekken, in hooge mate erkentelijk ben, zijn uitermate belangrijk. De waarheid van bovenstaande praemisse wordt door de Engelsche officieren diep gevoeld. Ik vond dit neergelegd in de woorden: »that any system which compels men constantly to be learning something new in order to adapt themselves to new conditions is a sound one, and that an organisation should be framed on these lines. It is the only way to make men think and either creates or preserves a habit of initiative and self-confidence." En verder: »this view is supported by our own experience in the Mutiny, where the hopeless incompetence of most of the senior officers of the Indian Army was very clearly brought to light..."

Ik kan mij inderdaad niet begrijpen, hoe de meening verdedigd kan worden, dat bij een langdurig verblijf in een tropisch klimaat met weinig intensief maatschappelijk en geestelijk leven, met overheerschend materialistische stemming, deze tot eene hooge mate van indolentie voerende invloeden, door de meerderheid kunnen worden ontgaan.

Ik zou wel de vraag willen stellen, of zelfs onder de tegenwoordige omstandigheden de aanvoerders, die in hunnen troepen dienst eene belangrijke onderbreking hadden — ja, al blijven

1) Zie verslagen '91/92 blz. 433.

de omringende toestanden vrijwel gelijk, dan werkt toch ook in Indië eene dergelijke afwisseling reeds verfrisschend op den geest — of zulke aanvoerders niet juist als regel uitstekend voor hunne taak berekend zijn gebleken?

Die vraag zoude ik inzonderheid willen doen aan den kapitein Michielsen, die voor den Hollandschen dienst is opgeleid, die als luitenant 6½ jaar en als kapitein niet noemenswaardig bij het wapen in Indië heeft gediend.

Mijne Heeren, het zou *mij* natuurlijk niet voegen in beschouwingen te treden omtrent het vele, dat voor het Ind. leger nog van den kapitein M. gehoopt wordt. Maar *dit* wil ik *mij* toch veroorloven op te merken, dat er wel niemand onder ons zal zijn die vreest, dat de tekortkomingen tegenover een paar pikols niet gegeten rijst, waaraan deze officier dan schuldig staat, van schadelijken invloed zullen zijn op de hooge belangen, die hem in zijne verdere carrière in Indië zullen worden toevertrouwd.

En ik mag bovenstaande vraag met vertrouwen stellen, ook alweer trots den uitroep, die ik reeds op veler gezichten lees: *generaliseer niet*; en wel omdat elk Indisch officier tal van uitnemende aanvoerders weet aan te wijzen, tot de hoogste titularissen toe, die onder identieke omstandigheden of wel door langdurig in sedentaire betrekkingen in Indië buiten het eigenlijke leger gestaan te hebben, zich eigenschappen en bekwaamheden wisten te verwerven, welke hun eene welverdiende reputatie hebben geschonken... Zij het dan ook, dat het oordeel van »kameraden" dikwerf een revers de médaille verleent, welke bij een fusiekorps zool niet geheel, dan toch voor een groot deel zou ontbreken.

Ook het woord *karakter* spreekt mede, ja dat woord is voor den hooger en bevelhebber wellicht van meer beteekenis dan elk ander. En nu zal toch wel niemand mij tegenspreken, dat de karaktereigenschappen van den fusie-officier in veel hooger mate ontwikkeld worden, dan bij een voortdurend verblijf of in Nederland, of in de Koloniën het geval kan zijn. Ook op de vorming dier karaktereigenschappen van de groote meerderheid kan een *voortdurend* verblijf in eene omgeving, waar het

materieel leven overheerscht, niet gunstig zijn; zelfs enkele campagne-jaren brengen hierin geene voldoende compensatie. Bij hoevelen is niet de drang naar het overdiend hebben van een dragelijk pensioen, dat hun in staat stelt in het vaderland te leven", een overheerschende factor? . . .

De kapitein van der Willigen heeft een officierskorps *à double usage* ondoelmatig genoemd en de benaming *passe-partout* gebezigd.

Dankbaar wordt deze naam door mij aanvaard; want juist voor den officier lijkt hij mij zoo uitnemend te schetsen, wat in den werkkring *moet* worden geëischt.

Niet echter *à double usage*, maar *à tout usage* moet elk officier zijn, welke den naam van troepenleider verdient, zij het dat hij zijne legers ter overwinning leidt onder de verzengende stralen van de tropische zon, dan wel door de sneeuwvelden van Noordelijk Europa. Moet niet van den officier zulke mate van kennis en ontwikkeling *geëischt* worden, dat hij zijnen troep weet aan te voeren, evengoed tusschen dennenbosch en boomgaard, als in het vaderlandsche duin, evengoed in de défilés van het polderland, als op de oostelijke heidevelden? En zou hij dan niet geschikt zijn voor de leiding in klapperbosch en sawah?

Is dan het menschenverstand van den tegenwoordigen hoofd-officier niet voldoende om de algemeene, onveranderlijke regelen der oorlogvoering te toetsen aan de verschillende omstandigheden, waaronder men zijne minderen ten aanval voert?

Chassé vocht in de Pyreneën en aan de Niemen, hij verdedigde de citadel van Antwerpen en met hem de Hollandsche aanvoerders, die zulk een sieraad van de Napoleontische legers uitmaakten. En wij Nederlandsche en Nederlandsch-Indische officieren zouden de kracht, de energie en het gezond verstand missen om ons als troepenleider over meer dan één gevechtsveld, over meer dan één enkel soort individuen te bekwamen?

Staan wij dan zooveel achter bij ons omringende rijken? Is het materiaal, dat onze officierskorpsen voortbrengt, dan zoo

gedegenereerd om iets te presteeren buiten die beperkte taak, welke nu eenmaal op onze schouders rust?

Maar nog wilde ik de vraag opperen, of het wel aangaat den fusieofficier de geschiktheid om in Indië en Nederland te dienen, te ontzeggen, terwijl van den Indischen officier thans geëischt *moet* worden, dat hij op de meest verschillende terreinen thuis behoort te zijn, dat hij zoowel Enropeaan als Inlander moet weten aan te voeren, dat hij zoowel den oorlog kent tegen het gewapende volk als tegen den Europeeschen vijand. Ik wil niet vragen, of de Ind. officier in het algemeen voor die taak berekend is, of den hooger en aanvoeders in Indië de kunst van troepenleiding tegen een Europeeschen vijand geleerd wordt; doch slechts constateeren, dat het uitreiken van een brevet van onbekwaamheid aan fusieofficieren vrijwel met het geven van een dergelijk brevet aan de tegenwoordige officieren van het Indische leger overeenkomt.

Waartoe echter bespiegelingen, als de historie feiten geeft?

Wenden wij de oogen naar Engeland, dat in 1858 zijn schier allerwegen veroordeeld stolsel van een koloniaal leger varen liet, *niet*, omdat Engeland's koloniën zoo verspreid liggen 1) maar op grond van den toestand welke bij de Mutiny was aan het licht getreden. Dan wil ik U op mannen wijzen, die elk onzer van name kent.

Op een Field-marshal *Lord Wolseley*, den tegenwoordigen legorcommandant, die na het bijwonen van den Krimoorlog (1855) met zijn regiment in Burmah diende, die zich onderscheidde in the Indian Mutiny (1858), deel nam aan den oorlog in China (1860—61), de Red-River-Expeditie in Canada commandeerde in 1870, de Ashanti-expeditie in 1873, die in 1875 majoor-generaal was in Natal en in 1878 commandant van Cyprus. Wij vienden hem in '79 in Zuid-Afrika, in '82 in Egypte, '84—'85 in den Soudan-veldtocht. Van '90 tot '95 staan de strijdkrachten in Ierland onder zijne bevelen.

Sir George White, die tot 1879 behoorde tot de 92nd Highlanders. Ook hem troffen wij aan in the Mutiny en na '79

1) Vergelijk Verslagen 1898/99 blz. 171.

achtereenvolgens in Afghanistan, Soudan en Burmah. Thans is hij quartermaster-general in Engeland.

Lord Clyde (Sir Colin Campbell), den lateren bevelhebber in Indië, die eene brigade commandeerde in den eersten Sikh-oorlog, zonder een enkel Indisch dienstjaar.

Field-marshal *Lord Roberts*, die thans het bevel voert over de strijdkrachten in Ierland. Hij, een der oud-legercommandanten in India, verdiende het Victoria-Cross in the Mutiny, zijn C. B. in de Looshai-expeditie. Hij onderscheidde zich evenzeer onder Napier in Abessynië als toen hij in den aanvang van den winter van 1878 commandant was van een der zelfstandige colonnes tegen Afghanistan.

Sir W. Gatacre, die de Britsche divisie te Omdurman aanvoerde; hem zagen wij in 1888 in de Hazard-expeditie, van '89-'90 in Burmah. In de Chitral-expeditie was hij brigadecommandant, en toen hij in den aanvang van het vorige jaar naar Egypte werd gezonden, commandeerde hij eene brigade te Aldershot. Nu voert hij bevel over het Colchester-district.

Sir Evelyn Wood, die zijne sporen verdiende, toen hij als adelborst het bevel voerde over eene batterij tegen Sebastopol. Als commandant van een vrijwilliger-corps cavalerie, verwierf hij zich het Victoria-Cross bij den Sepayer-opstand. Hij vocht in China en aan de Kaap; in den Zoeloe-oorlog zien wij hem met een handvol dapperen zich tegen eene overmacht van duizenden vijanden staande houden. Thans is hij adjutant-general van het leger.

Den tegenwoordigen bevelhebber van de troepen in Aldershot *Sir Redvers Buller*, dien wij ontmoetten in den China-oorlog in 1860, de Red-River-Expeditie (1870), in Ashanti (1873—74), aan de Kaap (1878—79), Egypte (1882—84); hij was chef van den Generalen Staf in de Nijl-expeditie; later quartermaster-general en adjutant-general van het leger. . . .

Doch ik zal de Army-List dichtslaan.

Waartoe ook zoover gezocht?

Slechts één enkelen blik in de stamboeken onzer voorvaderen, en een schaamteblos komt ons op de kaken. Weinige kund systematische rubriekjes zijn voldoende om het hoofdargument te

ontzenuwen, dat wordt aangebracht tegen verbetering van bestaande toestanden, waarvan de wenschelijkheid voor *het algemeen belang der Natie* zoo onwrikbaar vaststaat!

Wij zien hoe een *Hendrik Willem Daendels*, die zijne krijgskundige vorming in Frankrijk ontvangen had, met de vijandelijke heirscharen Nederland in 1793 binnendrong; die als legeraanvoerder tegen de gelande Engelschen en Russen in 1799 in Noord-Holland eene groote mate van geestkracht en bekwaamheid deed blijken. Die tot maarschalk van Holland verheven, in 1808 het bewind over Nederlandsch-Indië aanvaardt, en die gedurende de drie jaren van zijn bestuur en als regent en als reorganisator van het leger zich een onsterfelijken naam veroverd heeft.

Een *Hendrik Merkus de Kock*, welken wij in 1795 aantreffen als klerk bij het Comité van algemeen welzijn, twee jaren later als ambtenaar bij het Ministerie van Oorlog; die in 1798 secretaris is bij den Minister op het congres van Rastadt, in 1801 secretaris van de vloot met den rang van luitenant ter zee, bij de zeemacht opklimt tot kolonel, chef van den Generelen Staf (1804) en opperequipagemeester van de marine beoosten Kaap de Goede Hoop (1806), twee jaar later kolonel en adjudant-generaal is van den Gouverneur-Generaal van Java (1808) en in 1809 commandant van de militaire divisie te Semarang.

In 1811 naar Engeland overgebracht, ontmoeten wij hem weder in Nederlandschen dienst in 1814 als kolonel bij het 8e Bataljon Infanterie van Ligne. Slechts 5 jaren later is hij commandant van alle troepen in Oost-Indië (1819), in 1822 luitenant-gouverneur van 's Rijks Aziatische bezittingen. In 1831 treffen wij hem aan als opperbevelhebber der troepen in Zeeland en in '36 als Minister van Binnenlandsche Zaken.

Zijn stamboek toont niet alleen tochten in de Middellandsche Zee (1802 en '3) een viertal zeegevechten (1803, '4, '5 en '6), zijne tegenwoordigheid bij het beleg van Naarden en de blokkade van Deventer in 1813 en '14, den Belgischen opstand van 1831--'34, het vermeldt ook zijne aanvoering in den strijd tegen Palembang in 1821, zijn deelnemen aan de gevechten tegen de Engelschen in 1811, zijn beleidvol optreden in den oorlog op Java (1825--'30).

Een *Gey van Pittius*, wiens naam met evenveel hulde en eerbied genoemd wordt bij de Hollandsche Armee in 1805 en '6 (contingent der Franschen), 1807, '8 en '9 in Pruisen, Zweedsch-Pommeren, Saksen en Zeeland, als bij de Grootte Armee in Duitschland en Rusland (1811, '12 en '13). Die zich evenzeer onderscheiden heeft bij den aanval op Gombora en Pladjoe in het Palembangsche (24 Juni 1821) bij de expeditie tegen Celibes (1824—'25) — hij was toen hoofdofficier bij het 5e regiment artillerie — als in 1815 bij Quatrebras, waar hij met een handvol zijner rijdende artilleristen den vijand enkele veroverde stukken ontnam, en waar zijn wel gedirigeerd vuur zoo veel tot het succes van den dag medewerkte.

Een *Raaff*, die op de scholen van Hondsholredijk en St. Cyr opgeleid, in 1813 de campagne medemaakt in Duitschland, dien wij in 1814 terugvonden bij de blokkade van Deventer, in 1816 zion aankomen in Indië als kapitein-adjutant bij den generaal de Kock, en die na een nauw vijfjarig verblijf in Indië als opperbevelhebber op Sumatra's Westkust den grondslag legt voor onze veroveringen in dit gedeelte van Indië. De door hem geleide gevechten tegen de Padries bij Goeroeng (1, 2 en 4 Maart 1822) en Tandjong-Alam (27 Juni 1822) blinken nog heden ten dage uit in de Indische krijgsgeschiedenis. Op het laatst van 1823 zetelt Raaff in het residentiehuis te Padang: hij had toen zeven jaar in de koloniën doorgebracht.

Raaff is een dier ontelbare voorbeelden, waaruit blijkt, dat er toch werkelijk geen menschenleven noodig is om met die ontzettende bijkomende moeielijkheden, welke de Indische oorlogvoering aanbiedt, vertrouwd te raken. Zulks wordt ook wel gevoeld, en de overste Hooyer bv. constateert, dat Raaff een man was, welke zijne sporen onder Napoleon had verworven. 1) Wel zeker, Raaff diende als tweede-luitenant van achttien jaar bij het 126e regiment Infanterie van Ligue en vóór hij een vol jaar officier was, werd hij bij de bataille van Leipzig gevangen genomen. Zijne geschiktheid als legeraanvoerder tegen de Padries op rekening stellen van zijne weinige maanden lui-

1) Zie Verslagen 1898/99 blz. 212.

tenantsdienst in het Napolcontische leger, is toch wel een beetje erg machtig.

Doch bladeren wij verder.

Dan valt ons oog op *Michiels*, een der uitstekendste legerhoofden, die de Indische krijgsgeschiedenis weet aan te wijzen, den man van Bondjol en Djagaraga; die in 1832 als majoor in Indië aankwam en vijf jaren later civiel en militair gouverneur was ter Sumatra's Westkust, waar hij door zijn uitnemend krijgswetenschap de door Raaff aangevangen verovering ten einde bracht en vastheid aan ons bestuur heeft gegeven.

Dan ontmoeten wij een *Vermeulen Krieger*, die in de ijsvelden aan de Berezina door de Russen wordt krijgsgevangen gemaakt, die in 1816 in Indië voet aan wal zet en na drie jaren optreedt als Majoor, commandant van Malacca; die na in begin 1824 in Nederland gepensionneerd te worden, in 1830 opnieuw tot majoor benoemd wordt, weder naar Indië vertrekt om zich nog geen drie jaren later in den Padric-oorlog o. a. bij zijnen zoo populair geworden terugtocht van Pisang naar Koriri (12 en 13 Januari 1833), eenen onverwelkbaren roem te verwerven.

Een *Van Geen*, dien wij achtereenvolgens in Hollandsehen, Franschen en Nederlandschen dienst aantreffen; wiens stamboek veldtochten aanwijst in Vlaanderen en Holland, in Duitschland, Spanje en Frankrijk; die in 1820 als Generaal-majoor in Indië aankomt en vijf jaren later belast wordt met het bevel van het leger; wiens naam met dien van den kraton te Pleret is saamgevlochten. Na een achtjarig verblijf in de koloniën zien wij hem weer in het vaderland terug, waar hij in 1830 optreedt als opperbevelhebber van het mobiele leger.

Dan ontmoet ik namen, schoonklinkend als die van een Cochius, een De Stuers, een le Bron de Vexela . . . J'en passe et des meilleurs!

Toch reeds was ik te uitgebreid; te uitgebreid nl. in verband met den tijd mij heden avond geschonken; veel te vaag nochtans — ik erken het ten volle — om mijn protest tegen een te veroordeelen sleurgang zoo krachtig te doen zijn als dit aan de hand onzer eigen krijgsgeschiedenis zou mogelijk wezen,

Dat ik meer namen noemde dan eene zucht naar beknoptheid mijner voordracht wel wenschelijk maakte, het was slechts omdat ik het verwijt ontgaan wil van te generaliseeren naar het gedrag van enkelen. Niets is minder waar dan dat! Mijne Heeren, doorbladert ze, die folianten waarin de daden onzer voorgangers als met gouden letteren geschreven staan: ze zijn voor geen tweeledigen uitleg vatbaar.

En als men mij nu nu misschien tegenwerpt, dat enkele dier officieren in Indië kwamen met meer krijgsondervinding dan de groote man van Sumatra's Westkust, dan durf ik gerust verklaren, dat wanneer de ervaring aan de Berezina en bij het beleg van Naarden opgedaan een overwegende factor mag zijn voor de bruikbaarheid bij de *speciale* wijze van oorlogvoeren in Indië, de Hollandsche officier dan zelfs zonder tot het fusiekorps te behooren voor eene eventueele taak in Indië volkomen de geschiktheid zal bezitten: men wil toch niet aannemen, dat de toekomstige verdedigers van Naarden minder goed voor die taak onderlegd zouden wezen?

En daarenboven, bij het fusiestelsel komt de hoogere bevelhebber in Indië ook met krijgservaring, en dan met ervaring uit den *Indischen* oorlog!

Ja, ik geef toe, die vroegere officieren hebben (om te citeeren) *»onder de voor hen vreemde en moeilijke omstandigheden waaronder zij in Indië verkeerden, NIET ALTIJD blijkt gegeven, ten volle voor hun taak berekend te zijn,»* 1) doch de overste H. houde mij ten goede, deze verklaring klinkt als argument wel wat zonderling. Mag ik dien historievorscher ook de vraag voorleggen, of *pur sang* Indische officieren dan wel altijd blijkt gegeven hebben ten volle voor hun taak berekend te zijn geweest? Waren niet *steeds in elk leger* hoogere en lagere officieren aan te wijzen, niet ten volle voor hunne taak berekend?

En is dan de vox populi welke bij onze vijanden geldt, het *»brani tetapi bodoq»* van elken redelijken grond ontbloot? . .

Kenschetsend mag het voorzeker genoemd worden, dat in

1) Zie Verslagen 1898/99 blz. 212.

den tijd toen het optreden van Hollandsche officieren in kolonialen dienst nog helder voor oogen stond het later aangevoerde hoofdargument tegen de fusie der officierskorpsen nimmer gegolden heeft. Zoo bracht bijv. de generaal *von Gagern* als regerings-commissaris op den 15den Mei 1846 na ingewonnen adviezen van den luitenant-generaal *Cochius* 1) en den generaal-majoor *van der Wijck* een rapport uit, waarin voorkomt:

»dat eene gelijkheid van instructie, exercitiën en dienstreglementen ten gevolge zou hebben, dat officieren en onderofficieren van het eene leger bij het andere overgeplaatst kunnen worden zonder veel tijd noodig te hebben om voor alle diensten bekwaam te zijn”

dat het gouvernement zich het recht zoude voorbehouden om »hoofdofficieren en generaals bij bevordering en wederkeerig van het eene leger bij het andere over te plaatsen, wanneer het zulke overplaatsing dienstig oordeelt”

en voorts »het ware belang van den dienst zal in den regel vorderen, dat men slechts zulke hoofdofficieren overplaatse, die reeds in beide legers gediend hebben. . . .” 2)

Zoo zeide ook de Generaal Netscher eenige jaren na zijne terugkeer uit de koloniën: »Ik erken, dat er eenige nadeelen aan verbonden zijn, o. a. de menigte ongeacclimaterde en met taal, levenswijs en Indische toestanden vreemde officieren, die men telken jare uit Nederland in Indië zou krijgen; maar ook thans verkeeren de nieuw aangekomenen in datzelfde geval, en wanneer men ze met oordeel onder de oud-gedienden in Indië verdeelt, zullen ze spoedig even bruikbaar worden. 3)

Tegen het stelsel van Koning Willem II »het doen rouleeren der bevordering over de twee legers, alsof dezelve iuderdad slechts eene armee uitmaakten”, kante zich het zeer juiste bezwaar, dat een officier, altijd in Indië dienende, gelijke pro-

1) De luitenant-generaal *Cochius* was opgeleid voor het leger in Nederland en ging in 1816 als Majoor bij het leger in Oost Indië over; in 1848 keerde hij in Nederland terug.

2) Verslag aan Z. M. den Koning van 22 Februari 1852.

Om op de historische beteekenis van het vraagstuk een juist licht toewerpen heb ik eenige bijzonderheden in bijlage A samengebracht.

3) Zie verslagen 1866/67 blz. 192.

motie zoude maken met eenen officier, die zijn ghecele leven in Nederlandschen dienst doorbracht.

Tegen dat van den Generaal Schimpf het bezwaar, dat er eene samensmelting zoude plaats hebben en toch de bevordering per leger gehandhaafd bleef.

Nu er eindelijk eene radicale vereeniging wordt voorgestaan, klinkt plotseling als hoofdargument de vermeende ongeschiktheid van den fusie-officier voor den dubbelen werkkring.

Ik zal de laatste zijn om te ontkennen, dat er tijd noodig is om zich met nieuwe toestanden, die men slechts in theorie kent, vertrouwd te maken. Doch op grond van hetgeen onze eigen krijgsgeschiedenis ons geleerd heeft, op grond van hetgeen o. a. de Britsche operatiën ons nog dagelijks te aanschouwen geven, op grond ook van de waarheid dat afwisselende toestanden den geest lang frisch houden en van gunstigen invloed zijn op de karaktervorming, weiger ik aan te nemen, dat de hoogere aanvoerder in het fusie-korps, welke in subalterne rangen de gelegenheid gehad heeft om zich met de geheimen van den Indischen dienst vertrouwd te maken, voor de dubbele taak in Indië — tegen den Europeeschen vijand en tegen Inlandsche stammen — niet berekend zou zijn.

Het geval zal zich kunnen voordoen, evenals het zich ook thans voordoet. Maar er is geen enkele reden om aan te nemen, dat de personen, die zich nu voor hunne taak weten te bekwamen, dat ook bij een fusiestelsel niet zouden kunnen doen. Daarenboven, voor een belangrijk commando en voor de leiding eener expeditie zal toch steeds gekozen worden: de keuze is in het fusiekorps veel grooter dan nu.

En dan nogmaals: ginds en hier is *één belang* te behartigen, en waar die overtuiging bestaat — en zij zal wortelen in het fusiekorps — daar zal men zijnen plicht overal evenzeer indachtig zijn. Men spreke niet van: Hollandsche dienst hoofdzaak, Indische dienst bijzaak. Men volbrengt zijnen plicht overal, of men volbrengt dien nergens. Plichtvergeten individuen zullen er helaas steeds blijven voorkomen, zooals men die in elken werkkring vindt; zij deugen in geen enkel stelsel! Maar op grond

waarvan men zou mogen aannemen, dat een fusie-officier zijne diensten beter verrichten zou in Holland dan in Indië, ziet, dat komt mij voor evenzeer te strijden met de logica, als dat men zoude aannemen, dat thans een officier beter zijne plichten nakomt in 's-Gravenhage dan in Geertruidenberg, beter te Weltevreden dan te Moeara Teweh.

Doen vorenstaande beschouwingen U zien, dat m. i. de be-
wering, als zou een troepenleider niet zoowel in Azië als in
Europa voor zijne taak geschikt kunnen zijn, niet kan worden
volgehouden, niet onvermeld mag ik hier laten, dat in het
fusiekorps een factor aanwezig kan zijn, welke het Indisch leger
moet ten goede komen en thans bij de officieren, welke hun
geheelen diensttijd in Indië doorbrengen, als logisch gevolg der
omstandigheden in minder hooge mate bestaan kan.

Gaarne had ik dit punt onbesproken gelaten; want ik weet,
dat het woord *intellect* in zake het vraagstuk der samensmelting
een onaangenaam woord is. En ik zal dan ook heel kort zijn.

Doch ik mocht het niet ongenoemd laten, omdat men anders
terecht zou mogen veronderstellen, dat de groote waarde van
een wetenschappelijk hoog staand officierskorps door mij niet zou
worden gevoeld. Niets is minder waar dan dat, en ik geloof,
dat in eene vereeniging als deze, die waarheid ook wel als
vaststaande mag worden aangenomen.

De kapitein M. heeft dit punt m. i. niet voldoende toege-
licht; hij heeft den klimatologischen invloed op de studie weg-
geredeneerd en aan het gebrek aan hulpbronnen en gegevens
geene waarde toegekend, om vervolgens in eene vergelijking te
treden met de civiele ambtenaren. Terloops zij hier opgemerkt,
dat althans de positie der ambtenaren van het Binnenlandsch
Bestuur — zonder twijfel de voornaamste onder de civiele amb-
tenaren, als zijnde de incarnatie van het moreele element van
ons gezag —, dat hunne positie wel eenigszins rooskleurig werd
voorgesteld: zoo wordt toch in het reeds genoemde artikel van
den Heer Hasselman gesproken van »het ziekteverschijnsel in
onzen ambtelijken boomgaard», »de inferioriteit van het corps
Binnenl. Bestuur», vooral in vergelijking met dat in Britsch-

Indië 1) en verder worden als symptomen voor de diagnose gesteld: »het gemis aan energie en werklust, de moedeloosheid en apathie, die onder de ambtenaren heerschen.»

Als bij de verwijzing naar de civiele ambtenaren de bedoeling heeft voorgezeten om de wenschelijkheid van een behoud van bestaande toestanden te bepleiten, dan acht ik dit motief wel aan eenige bedenking onderhevig.

Maar ik heb een grooter bezwaar, en dit is, dat door den kapitein M. de uitdrukking »tijd voor de studie beschikbaar» niet is gebezigd. Dat deze voor den Indischen officier belangrijk minder is dan ze zijn zal voor den officier van het fusiekorps — ik behoef slechts op de wintermaanden te wijzen, wanneer de kazernegebouwen te huur staan — is toch een onloochenbaar feit. Die tijd tot studie is, bij enkele sedentaire betrekkingen uitgezonderd, èn door de eischen van den dienst, èn door de eischen van de maatschappij, èn door de eischen van het klimaat, èn door talrijke overplaatsingen, als anderszins in de hoogste mate beperkt. 2)

Waar gelegenheid tot studie gemist wordt, daar moet ook aan een hoog wetenschappelijk peil onvoldoende waarde worden toegekend. En omgekeerd kan men uit het toekennen van te weinig waarde aan dat hoog wetenschappelijk gehalte de conclusie

1) Om de drie jaren heeft de Britsch-Indische civiele ambtenaar recht op drie maanden verlof naar Engeland en na acht jaren op een tweejarig verlof. Het gezonde beginsel in deze bepalingen springt voldoende in het oog.

2) »Het is waar, dat men in Indië een schat van praktijk kan opdoen, maar daar staat tegenover, dat het klimaat, de dienst, de leefwijze en de maatschappelijke toestanden, niet vergunnen dat een officier zich even goed als in Nederland op het verkrijgen of onderhouden van wetenschappelijke kennis toelegt. Daarom is een afwisselend verblijf in Indië en Nederland zeer wenschelijk; aan beide zijden zou men daarbij winnen. Kennis toch is kracht, en paart men daaraan practijk, dan geeft dit een onschatbaar voordeel.»

A. W. P. Weitzel. Verslagen 1865/66

»Verder zal het noodig wezen, in sommige opzichten tot uitbreiding van de formatie over te gaan, opdat de officieren niet alleen opgaan in hunne dagelijkse bezigheden, maar ook tijd hebben tot militaire studiën, tot het overwegen van aan te brengen verbeteringen, enz.»

Majoor Kielstra. Verslagen 1882/83, blz. 177.

»'s Namiddags het traditioneele dutje, 's avonds de even traditioneele visites,» enz.

Nijpels. Verslagen 1891/92, blz. 433.

trekken, dat de gelegenheid tot studie onvoldoende is.

Mag ik vragen of die waarde in het Indische officierskorps in voldoende mate gevoeld wordt? Mag ik die vraag illustreeren door het feit, dat de poging tot wederoprichting der Militaire school uit de ziel van het Ned.-Indische leger zoo krachtig werd gesteund; dat nog heden ten dage de noodzakelijkheid van eenen Generalen Staf door Indische officieren ontkend wordt, welk dienstvak trouwens eerst na den Atjeh-oorlog het levenslicht zag? Mag ik voorts de vraag stellen, of aan de wetenschappelijke voorbereiding van expedities 1) steeds voldoende zorg is besteed? En de zinsnede citeeren, verleden jaar van deze plaats geuit, dat buitenlandsche koloniale krijgsgeschiedenis bij de officieren van het Ned.-Indische leger „over het algemeen nog niet die mate van belangstelling ondervindt, welke zij verdient”. 2) Pour cause! Die belangstelling kan eerst gewekt worden, wanneer de gelegenheid bestaat om zich met die studie in te laten.

Zoo was ook het ontbreken dier gelegenheid oorzaak, dat proeven op het gebied der Photogrammetrie 3) in Batavia ge-

1) Bijvoorbeeld in verband met de waarheid, dat de topographie de basis behoort te zijn voor alle oorlogshandelingen. Men zie naar aanleiding hiervan de „terreinkaart”, die vóór de Lombokexpeditie aan de officieren werd uitgegeven.

Ook vóór de 1e Atjeh-expeditie beschikte de expeditie-commandant over beslist onvoldoende topographische gegevens. Zulks was toen echter niet uitsluitend aan het legerbestuur, maar meer aan het regime te wijten. Immers in 1871 had de generaal Kroesen voorgesteld om een officier met een der oorlogsschepen naar Atjeh te doen gaan om daar, zooveel als de omstandigheden zouden toelaten, verkenningen te doen. De Gouverneur-generaal achtte die verkenning evenwel onnoodig en wees het voorstel van de hand. . . .

Daartegenover noem ik het feit, dat verscheidene jaren voor dat de lang verwachte oorlog van 1894 tusschen China en Japan uitbrak, dit laatste rijk door een zijner officieren onder meer den opmarschweg van het eventuele landingspunt op het Sjantoengschiereiland naar de vesting Wei-hai-Wei had doen verkennen; de zending van den Engelschen kapitein Stewart vóór de Ashanti-expeditie; Madagaskar, enz.

Natuurlijk moet ook Pedir vol hulde genoemd worden.

2) Zie Verslagen 1897/98, blz. 260.

3) De photogrammetrie dateert reeds van het midden dezer eeuw en in 1890 was de Italiaansche Alpenkaart van Paganini geheel voltooid.

nomen, moesten worden gestaakt. En welke gevolgen heeft dit gehad? Dat de Topographische dienst zich nog steeds de machtige voordeelen moet ontzeggen, welke de photographie als methode van meting en als uitstekend hulpmiddel voor de vluchtige verkenningen bij expedities en bij hare voorbereiding in onze Indische bergterreinen oplevert. 1)

De kapitein M. vraagt te bewijzen, dat het Indische officierskorps noemenswaard in wetenschappelijke en technische ontwikkeling achterstaat bij dat van het Nederlandsche leger. Het komt mij voor, dat een dusdanig bewijs hier niets ter zake doet. Vergelijking van het wetenschappelijk gehalte der beide bestaande officierskorpsen kan hier veilig buiten beschouwing blijven; want het is toch zeker aan niet den minsten twijfel onderhevig, dat al neemt men aan, dat thans het Indische officierskorps en wetenschappelijk en technisch zeer hoog staat, het peil van een fusiekorps, dat uit dezelfde elementen is samengesteld, maar die over meer tijd en middelen te beschikken hebben om hunnen geest te verrijken, ook aanmerkelijk hooger zal zijn.

Wilde men eene vergelijking maken, men zou de toestanden in beide officierskorpsen moeten vergelijken met dien welke ontstaan zal. Ook de Hollandsche officier gevoelt, dat in de fusie eene wetenschappelijke bate zetelt; dat de fusieofficier hem zal overtreffen in werkkraft, studiezin, ontwikkeling, omdat de afwisseling van werkkring zijnen geest verfrist en zijn lust in studie niet langer gebroken wordt door den demoraliseerenden invloed van trage promotie en eentonigen dienst. En die bate, welke het *Hollandsche leger* ten goede zal komen, wordt door het Hollandsche officierskorps ongetwijfeld dankbaar aanvaard.

Het hoogst eigenaardige — ware het niet zoo treurig, bijna vermakelijke — feit doet zich voor, dat een klein land als het onze, dat over betrekkelijk weinig persoonlijke krachten beschikt, daarmede niet woekert;

1) Om het hier in enkele regelen opgezette thema nader uit te werken, zijn voldoende gegevens beschikbaar. Zelfs vrij onschuldige bladvullingen in het Indische mil. persorgaan leveren daartoe bouwstoffen. Zie bijv. i. m. t. 1897 N°. 10.

dat het zijne legermacht, die dan toch bestemd is om één doel te bereiken in twee deelen splitst, welke nagenoeg geene punten van aanraking hebben, elkander vreemd zijn, ja dikwerf vijandig tegenover elkaar staan; waarbij van samenwerking geen sprake is en dan ook onder de bestaande regeling geen sprake kan zijn.

In geval van oorlog heeft Nederland niet het recht om over de Indische verlofgangers te beschikken, ja uit een staatsrechtelijk oogpunt lijdt het zelfs twijfel of die officieren na expiratie van hun verlof hier in Holland zouden mogen worden aangehouden.

In tijden van vrede gaat het Hollandsche leger gebukt onder een groot incompleet aan officieren, veroorzaakt doordat het Indische leger te hulp wordt gekomen. En intusschen loopen vele Indische officieren improductief, buiten eenig verband 1) rond.

Men versta mij wel; zeker niemand zal daar den betrokken personen een verwijt van maken; waar ziekte en langdurig verblijf in de tropen oorzaken van een en ander zijn, kan men hen slechts beklagen. Maar dat neemt niet weg, dat zulke *toestanden* uit een oogpunt van 's lands belang bepaald vicieus zijn te noemen. Nu wordt wel gezegd: als de nood aan den man komt, stellen zich ook de Indische officieren voor den Hollandschen dienst beschikbaar. Maar onder de tegenwoordige regeling heeft het land aan die beschikbaarstelling bitter weinig: vooreerst is door een te lang verblijf in de tropen 80 % invalide, zoodat van eenen dienst noch bij het veldleger, noch in de ongezonde inundatieliniën, hoe goed de wil ook zij, sprake kan zijn; ten tweede vraag ik, of de Indische officieren, die hiertoe niet verplicht kunnen worden, zich een ondergeschikten werkkring bij de depots zullen laten welgevallen: terwijl, last not least, ook de wanverhoudingen in zake ancienniteit zich daar vierkant tegen verzetten. Zoo zullen ook de gepensioneerde Indische officieren het verschijnen der vijandelijke leger-

1) Komt deze regeling het Indische leger ten goede? Is dat twee- à driejarig verlof zonder gezette bezigheid en zonder eenige aanraking met den troep en met chefs in het belang van maatschappelijke en karaktervorming?

scharen voor de linie slechts uit de dagbladen kunnen volgen. Hoe gaarne zij zulks ook zouden willen, zij kunnen niet medewerken om hun eigen vaderland te verdedigen.

Neen, eene streng logische beschouwing verbant dergelijke illusien 1): het zou mij tegen de borst stuiten, ja — ware het niet indisciplinair ik zou zeggen — ik *wil* niet bij de verdediging van den Nederlandschen bodem worden aangevoerd door een compagniescommandant, mijn ondergeschikte in ervaring en kennis van Nederlandsche toestanden, en zooveel korter officier dan ik! En waar de krijgstucht al in staat is, om het gareel te spannen, daar wordt toch in elk geval de kracht der verdediging door zulke toestanden in hooge mate geschaad.

Het palliatief der detacheringen werd door den kapitein M. verdedigd; hij wenscht er zelfs nitbreiding aan te geven.

Ik erken het nut van detacheringen voor den persoon, indirect ook voor het Hollandsche leger, direct voor de koloniale strijdmacht. Doch het belang voor den Staat in algemeenen zin besef ik niet.

De onmisbare band tusschen de beide legers wordt er niet door vernauwd; zij zullen de stuitende wanverhoudingen niet wegnemen, welke thans in twee korpsen ambtenaren voorkomen, op wier schouderen ééNZelfde taak rust.

Ik zal geenszins beweren, dat het eene onbillijkheid zoude zijn, om den mannen, die in de kracht huns levens als gepensionneerd hoofdofficier met pensioenen van drie, vier mille den Staat ten laste komen, eene ruime vergoeding te geven voor gepresteerde diensten onder dikwijls moeilijke omstandigheden; zulks zij verre van mij.

Doch wanneer ik daarnaast in actieven dienst kapiteins van 55 jaren en ouder onder zorgen gebukt een ellendig bestaan zie voortsleepen, daar schenkt mij zulks weer een argument om het stelsel aan te vallen, dat dergelijke nit een maatschappelijk oogpunt ten hemel schreiende toestanden doet geboren worden.

Het ophouden van die en dergelijke wanverhoudingen in het

1) Vergelijk blz. 183, waar de kapitein M. spreekt van een welkome reserve.

fusiëkorps zal als eene bijkomende bate van hooge waarde zijn te beschouwen. Stelsels van detacheringen stellen het verschil in toestanden juist in zoo scherp mogelijk licht. Zij kunnen dan ook onmogelijk leiden tot eene verbroedering in dien zin, dat het nationaal belang daarbij gebaat wordt.

Neen, zij blijven een palliatief!

Ook het vrijwillig stellen der detacheringen maakt, dat allerlei motieven tot het gaan naar Indië leiden, iets wat toch ook niet tot aanbeveling strekt. In tegenstelling van den kapitein M. zijn voor mij de woorden *vrijwillig* en *uit roeping* geen synoniemen.

Door dit stelsel worden de persoonlijke belangen der Indische officieren bijzonder gelukkig behartigd: met een minimum aantal luitenants tegen een normaal getal kapiteins en hoofdofficieren wordt volstaan; zelfs zij die de verste uithreiding willen geven, verbannen met beslistheid het denkbeeld om één enkel hoofdofficier te detacheren.

Daartegenover wordt het Holl. officierskorps gedecimeerd om den dienst in de koloniën ten goede te komen, terwijl Ind. officieren jaren lang in Holland toeven, zonder in cenig opzicht het leger h. t. l. ten nutte te zijn.

Ook eene wijziging in den geest als door Kapitein M. beoield, zal van de detacheringen geen deugdzaam middel maken. Integendeel, door ook kapiteins in aanmerking te brengen, vermeerderen de bezwaren in hooge mate. De gemiddelde diensttijd der Holl. kapiteins welke vijf jaren dien rang bekleeden, is 24 dienstjaren; het overgroot meerendeel der Indische majoors bezit slechts 22 à 23 dienstjaren. Deze enkele cijfers tekenen de in het leven te roepen toestanden. 1) Zelfs als het mogelijk is om zoo'n kapitein steeds in te deelen bij een korps waarvan de commandant ouder officier is — eene allerongeluk-

1) Daarenboven zal, afgescheiden van het voorgestelde normaalcijfer, het N.-I. officierskorps toch in moeilijke omstandigheden zijne toevlucht moeten blijven zoeken bij het Nederlandsche leger. wil men niet overgaan tot de aanstelling van officieren, die verre beuden de minimum-eischen van kunde en geschiktheid staan.

kigste regeling al, waarbij met zulke factoren rekening moet worden gehouden — dan nog is het niet te vermijden, dat voor een groot deel de collega's ouder in rang zijn, waardoor bij tijdelijke waarneming van commando, als anderszins, de *onmilitaire* toestand bestendig blijft. En ware het mogelijk ook dit geval uit te sluiten, door te bepalen: de gedetacheerde kapitein zal in een bataljon de oudste der vier compagniescommandanten zijn, en is dus bij ontstentenis de aanvoerder, waar bleef dan het hoofdargument tegen de fusie?

Ook kan nu weer gezegd worden, dat weinig gebleken is van — ik zal maar zeggen — promotieperkara's, men vergete niet, dat de mindere hier altijd geweest is de Hollandsche officier, die *gevraagd* heeft om gedetacheerd te mogen worden en dus als gast optrad. Niemand kan tegenspreken, dat de toestanden uit een *militair* oogpunt tegennatuurlijk worden en dat daarop geen *militair stelsel* gebaseerd mag zijn.

Neen, hoe men de zaak ook keert of wendt, detacheringen op welken grondslag ook, sluiten billijkheid en rechtvaardigheid uit. Slechts de vorming van één officierskorps heft alle nadeelen op; in geval van nood zal elk der legers de aanvulling zijner aanvoerders zoo goed mogelijk verzekerd zien, eene volkomen valide reserve is te allen tijde beschikbaar, en met de minste persoonlijke krachten wordt volstaan.

De gematigdheid, waarmede de kapitein M. zijn beweren verdedigd heeft 1) maakte de bewondering van een der leden gaande: schier nergens toch was het woord *klimaat* genoemd.

Gaarne zoude ik die meening onderschrijven, ware het dat de spreker zich als een *voorstander* der fusie had doen kennen. Het klimaat als een nadeel der samensmelting aan te voeren, is toch aan zeer gegronde bedenkingen onderhevig. Hoe langer men gedwongen is, in een ongezond klimaat te vertoeven, hoe meer de nadeelige invloed zich op lichaam en geest doet gevoelen. En dat een langdurig verblijf achtereen in Indië voor den Europeaan niet gunstig is, blijkt uit het hooge cijfer aan invalide verlofgangers. Daarenboven hebben gedurende hun

1) Zie Verslagen 1898/99 blz. 211.

verblijf in Indië vele officieren eenigen tijd het »ongeschikt voor den velddienst" op hun stamboek, wat ook niet uit het oog mag verloren worden.

De wetenschappelijke onderzoekingen op het gebied der hygiëne hebben reeds lang uitgemaakt, dat het stelsel van veelvuldige afwisseling boven dat van het z. g. n. acclimateren te verkiezen is, en inderdaad zijn de cijfers, welke ons de Majoor Haver Droeze gaf 1) in dat opzicht teeknend.

Naar die gegevens refereerende, wil ik nog mededeelen, dat in het Engelsche leger elk officier het recht heeft om na 8 jaren dienst in den vreemde (verlof ingesloten) te repatriëren, welke termijn echter als regel korter is; dat de »Leave Regulations for the British Army in India" den officier jaarlijks 3 maanden »Privilege leave" toekennen, en dat hij na 3 jaren recht heeft op een verlof van 1 jaar.

Het percentage officieren, dat wegens ziekte verplicht is, terug te keeren, is uiterst gering.

Op grond dier ervaringen zal dus bezwaarlijk uit een hygiënisch oogpunt aan den bestaanden toestand de voorkeur kunnen worden gegeven boven dien door het fusiëstelsel in het leven te roepen.

Daarbij komt, dat dit stelsel voor de echtgenooten van officieren, die nog meer aan de kwade invloeden van het klimaat onderhevig zijn, ongetwijfeld in hooge mate ten goede komt, iets wat bij ruimer beschouwing mede van zeer veel beteekenis is.

Een landsbelang is het voorts, dat personen ongeschikt voor den dienst in de koloniën, niet voor het leger verloren gaan; wat bij den tegenwoordigen toestand wel geschiedt.

Dat *de gemiddelde ouderdom* in verschillende rangen bij het fusiekorps hooger zal zijn dan thans in het Ind. leger is natuurlijk voor dit leger een nadeel. Hoe jonger hoofdofficieren, hoe gewenschter toestand; dit staat onwrikbaar vast. Volgens het betoog van den Majoor Haver Droeze en anderen zal »dit

1) Zie verslagen 1891/92 blz. 404 e. v.

nadeel echter meer in schijn dan in werkelijkheid bestaan, omdat de officieren, die dikwijls in het vaderland terugkeeren en daar hunne krachten herstellen, ook over het algemeen langer frisch en jeugdig zullen blijven, dan zij, die onafgebroken onder een afmattend klimaat dienen." 1)

Ik wil mij niet verdiepen in de vraag of deze beschouwing al dan niet juist is; alleenlijk mag ik niet nalaten te releveeren hoe weder in zake de promotie geredeneerd wordt 2), dat »deze omstandigheid naar gelang van het standpunt, waarop men zich plaatst, als een voordeel dan wel als een nadeel van de fusie aangemerkt moet worden." Reeds in den aanvang heb ik er op gewezen, hoe van tweeeërlei standpunt geen sprake mag zijn. Men moet ook de leeftijdsgrenzen alweer beoordeelen uit het standpunt van het *landsbelang*. En dan is het niet moeilijk een juist oordeel uit te spreken. Wel zal de gemiddelde leeftijd hooger worden dan nu in Indië voorkomt, doch veilig mag worden aangenomen, dat de taak aan het Indische leger toegewezen, tot waarborg zal strekken, dat de fusieofficier physiek voor zijne functiën in Indië berekend zal zijn. Die waarborgen bestaan in een zuiver vredesleger in veel geringere mate. Het is toch geenszins gewaagd om de veronderstelling nit te spreken, dat het Hollandsche leger onder zijne officieren mannen telt, die physiek voor hunnen oeventueelen werkkring in oorlogstijd bepaald ongeschikt zullen zijn.

Waar men nu in het oog houdt, dat hierin weder factoren gelegen zijn, die de verdedigbaarheid van den vaderlandschen bodem in hooge mate schaden, daar is het toch niet twijfelachtig, naar welke zijde uit een oogpunt van het belang der natie de balans van de fusie overslaat. Te meer nog als men ook niet wegeijfert, hoe het landsbelang geschaad wordt, doordat vele Indische officieren in de volle kracht van hun leven den dienst verlaten, ten einde voor de opvoeding hunner kinderen of om andere redenen zich in Europa te komen vestigen. Ook dit zou in den gedachtengang van sommigen als een voordeel aangemerkt kunnen worden!

1) Verslagen 1891/92 blz. 419.

2) Zie de rede van den kapitein M. op blz. 174.

Vorengaande beschouwingen hebben u doen zien, hoe door eene eventueele samensmelting der officierskorpsen de militaire belangen van beide legers in hooge mate zullen kunnen gebaat zijn.

Dat ik mij bij de bespreking der legerbelangen hoofdzakelijk tot de koloniën bepaalde, moge u niet verwonderd hebben. Aan het Hollandsche leger kleven zeer zeker gebreken, waarin de bedoelde fusie verbetering brengen zal; het directe betoog daarvan leek mij overbodig: volkomen duidelijk werd zulks toch door Jhr. J. Ram in zijne bijlage op blz. 222 e. v. uiteengezet, zoodat ik meen te kunnen volstaan, met daarnaar te verwijzen.

Nog slechts ééne enkele toevoeging om den nadruk te leggen op het dwaze van het feit, dat een staat, de gelegenheid bezittende om zijne officieren in alle rangen oorlogservaring te laten opdoen, deze leerschool eenvoudig onbenut laat blijven. Niet alleen het officierskorps, maar het geheele Nederlandsche leger, door die officieren opgeleid en gevormd — ergo den Nederlandschen staat — zou die ervaring van het gevechtveld ten goede komen. Men bedenke het, de officier heeft eene sociale roeping te vervullen, eene roeping door den commandant Haillot als volgt omschreven: »dégager de tous ces jeunes cocours frustes ou légiers le feu latent qui les anime et qu'ils ignorent — pour en couler dans le moule superbe des vertus des aïeux et des traditions de la race, l'âme vaillante de la patrie.” 1)

Maar er is meer, ook van overwegend, ja van zeer actueel belang!

Hoe dikwerf zijn er vragen aan de orde, waarvan de beantwoording over het wel en wee van den Nederlandschen Staat uitspraak zal doen; die dus evenzeer vragen zijn voor het Ned.-Indische leger, als voor de Hollandsche strijdmacht; vragen, waarvan de beslissing aan het Nederlandsche officierskorps is opgedragen.

1) Discours au congrès international colonial de Bruxelles: L'Armée agent de colonisation.

Bezit dat officierskorps oorlogservaring, dan zetelt hierin een waarborg, dat niet door grauw-theoretische bespiegelingen de lessen der krijgsgeschiedenis met voeten zullen worden getreden: immers enkele regelen uit die historie heeft men dan zelf te boek gesteld...

Op het koloniale leger legde ik den nadruk, omdat daar, waar mijne voordracht zou dienen als tegenhanger op de rede van een Indisch officier, ik er op wilde wijzen, hoe het ten gunste *moet* zijn van de Indische krijgsmacht, als hare behoeften, hare eischen, in het land waarvan het leger afhangt en steeds zal moeten afhangen, gekend worden en onafscheidelijk verbonden zijn aan de persoonlijke belangen van zoovele individuen.

Wanneer ik dan enkele dier behoeften aanstipte, dan geschiedde zulks eenvondig in het belang van het leger daarginds, dat mij zoo na aan het harte ligt.

Daarom bepleitte ik met overtuiging ook voor de militaire belangen in de koloniën eene nauwere verbinding tusschen het leger en het moederland. Hoe gaarne had ik dat pleit vernomen uit den mond van den kapitein M., al was het dan ook naast bezwaren en nadeelen!

Het had zoo goed gedaan, hier eens te hooren uitspreken door den mond van een Indisch officier, hoe het Indische leger niet buiten den band met Nederland, niet buiten den band met het Nederlandsche leger bestaan kan; zoo een woord van waardeering te hooren voor den Nederl. milicien, die in drukkende dagen de krijgsmacht komt versterken 1). Wel sprak in die rede sympathie voor den Nederlandschen officier 2), die den zwaren dienst in eentonige garnizoenen komt helpen verrichten in tijden, dat het gevechtveld hooge eischen stelt, maar daar bleef het ook bij.

Waar intusschen geen streven naar meerderen band werd vernomen, daar wensch ik in herinnering te brengen, hoe de Regeering in de laatste jaren meer en meer, en terecht, van

1) Zie Bijlage C.

2) Zie Verslagen 1898/99 blz. 167.

de noodzakelijkheid daarvan doordrongen is geworden. Reeds in de Memorie van Antwoord van 1877 betreffende het wetsontwerp, rakende de intrekking en vervanging der wet van 17 Juli 1869 (regeling van het onderwijs bij de K. M. A.) zeide de Minister van Koloniën van Bosse: »Moge het denkbeeld van samensmelting (der beide legers) vooralsnog niet voor uitvoering vatbaar zijn — de principieele verschillen in het stelsel van legervorming voor beide strijdmachten gevolgd, verhinderen het — verbroedering en nauwe aaneensluiting der officierskorpsen kan door de Regeering niet genoeg worden bevorderd . . .” 1)

Het volgende jaar kwam de Staatscommissie voor de Staatsrechterlijke verhouding tusschen de legers in Nederland en in Indië; het jaar 1882 bracht de opheffing van de Artillerie-school te Weltevreden; in 1890 werd de Koloniale Reserve opgericht; in 1896 verviel de Militaire School te Meester-Cornelis als opleidingsschool voor officier. Verder noemen wij de nadere regeling van het militaire onderwijs, eindelijk de Reglementenwijziging.

Hoe nitstekend bedoelde maatregelen ook waren, zij brachten het groote doel slechts weinig nader. Er is een krachtiger motor noodig, en deze is gelegen in de fusie der officierskorpsen.

Ik voor mij acht het een hoogst bedenkelijk verschijnsel, dat zich uit het Indische leger stemmen doen hooren, die met klem aandringen op eene geheele afscheiding, op eene geheele zelfstandigheid: »De fusie — heet het op blz. 40 van het Ind. mil. tijdschrift N°. 1 van 1899 — zal het streven naar zelfstandigheid voor Indië een zwaren slag toebrengen Le fusionisme, voilà l'ennemi.” 2)

Mij dunkt, in dergelijke uitingen schuilt een groot gevaar. En *wanneer* hier een *vijand* te bestrijden valt, dan is het veeleer de geest, welke hen doet kiemen. Mag men uit het feit, dat

1) Zie handelingen Staten-Generaal Tweede Kamer 1876/77.

2) Ik veroorloof mij hier, te verwijzen naar het verslag der Commissie, belast met de beoordeeling van de antwoorden, ingekomen op de Prijsvraag C, den 25sten Februari 1886 door deze Vereeniging uitgeschreven (1889/90 blz. 21—23).

cene dergelijke zienswijze zonder protest in een gezaghebbend militair periodiek geschrift staat neergeschreven, besluiten, dat zij door meer officieren van het Indische leger wordt gedeeld? Het schijnt mij toe van niet; want wat zou men zeggen van een officierskorps, dat geroepen om Nederlandsche belangen te behartigen, deze afscheidt van de Indische; dat een voordeel ziet in het verbreken van de banden met het moederland?

Zijn zij nog langer naar hart en ziel en vóór alles Nederlanders?

Ziet, wanneer van die zijde aan de banden geknaagd wordt, die de koloniën vereenigen met het moederland, is het dan niet hoog tijd, dat het moederland die banden hechter maakt en nauwer aanhaalt?

Dit is haar plicht, dit zij ook onze leus; de leuze, die voert tot ontwikkeling der koloniën en daarmee ook tot ontwikkeling van het Rijk: de vaan, die ons als richtbaak dienende en ons machtig Aziatisch bezit, en onze positie in Europa zal doen behouden blijven.

Daarop heb ik in de eerste plaats het licht doen vallen: we moeten toch doordrongen zijn van de waarheid, dat men desnoods van de directe belangen van elk der legers zou moeten weten prijs te geven, waar het Staatsbelang, de res publica zulks met nadruk eischt.

En waar de nationale belangen de wenschelijkheid, ik zou haast zeggen, de noodzakelijkheid der samensmelting zoo onbetwistbaar maken, zou zij daar niet zijn door te voeren?

Kan men daar inderdaad volstaan met te beweren, dat de bezwaren onoverkomelijk zouden wezen? Dat woord »bezwaren» is een stokpaardje van den Nederlander, een vervoermiddel waarmee men niet heel ver komt.

Zal er nu in Nederland niet één organisator te vinden zijn, die dat complex van raderen in beweging stelt? Eenmaal in beweging, en weinigen der toekomstige officieren zullen den tegenwoordigen toestand terugwenschen, zullen hun geheele leven willen doorbrengen of in de tropen of in Nederland. En al wilden zij dit, zij weten immers niet beter, zij aanvaarden den toestand zooals die bestond.

En de overgangsbepalingen zullen zoo eenvoudig kunnen zijn, als men de nieuwe regeling als 't ware van zelf doet geboren worden, d. w. z. van af een bepaald tijdstip alleen fusie-officieren aanstelt en alle vroeger benoemden laat in de positie waarin zij zijn.

Eenige ruwe kantlijnen worden hierachter als bijlage B aange troffen 1).

Slechts enkele oogenblikken wil ik verwijlen bij de vraag, of *aanvulling van het fusiekorps* verzekerd zal zijn. Zooals bekend is lag juist de reden, waarom onze hooggeachte voorzitter inder tijd de samensmelting der officierskorpsen, welke Z. E. principieel zoo wenschelijk vond, niet wel uitvoerbaar achtte, hierin dat het verkrijgen van voldoende stof tot aanvulling zoo be zwaarlijk scheen.

Die vrees belichaamt ook de kapitein M. in een statistiekje, als noot onder aan blz. 190 gesteld. Op de juistheid der conclusiën, uit die cijfers getrokken, valt echter veel af te dingen, omdat wordt uitgegaan van de onderstelling, dat cadetten, die zich uitsluitend voor Oost-Indië en uitsluitend voor h. t. l. aanmelden, in het fusiekorps geen plaats zullen nemen.

Voor deze beide categorieën toch wordt de vraag immers veelal beheerscht door het *officier worden of niet*.

We mogen niet vergeten, dat de waarde der betrekking van officier als afnemer op de markt niet mag worden onderschat en dat de concurrentie voortdurend scherper, de strijd om het bestaan dagelijks grooter wordt; dat het voor jongelieden van fatsoenlijken huize steeds zwaarder zal zijn om zich eene positie te verschaffen, welke met hunnen stand overeenkomt. Die teekenen der tijden kunnen onmogelijk geloofchend worden en men doet zulks als men ook in de quaestie der aanvulling een hinderpaal meent te zien.

Ten overvloedige zal ik hier eenige cijfers mededeelen als tegenhanger van die in de bedoelde noot geplaatst.

1) Den lezers verzoek ik wel in aanmerking te willen nemen, dat mijne drukke bezigheden aan de H. K. S. en de geringe tijd, die mij voor het opstellen van dit verslag kon worden gegund, het onmogelijk maakten eene regeling tot in details te ontwerpen.

In het jaar 1897 deden hier voor de Cadettenschool 209 jongelieden examen, waarvan

130 voor h. t. l. en Oost-Indië

43 voor Oost-Indië (waarbij nog 6 Ind. candidaten)

36 voor h. t. l.

Van deze 209 + 6 jongelieden zijn geslaagd :

13 uitsluitend Oost-Indië

5 » » (Ind. candidaten)

12 » h. t. l.

42 gemengd.

A. Van de 42 geslaagde jongelieden, die zich voor beide legers hadden opgegeven, zijn er 29 aan de C.S. geplaatst. Van dezen wordt aangenomen, dat zij eene verbintenis voor den gemengden dienst hadden willen sluiten. (Zie ook noot blz. 190.)

B. Van de 12 geslaagden uitsluitend voor h. t. l. zijn er 11 aan de C.S. geplaatst.

C. Van de 13 geslaagden uitsluitend voor Oost-Indië vonden er 11 eene plaatsing.

In het geheel werden dus geplaatst aan de inrichting: $29 + 11 + 11 + 5$ (Ind. cand.) = 56 jongelieden.

En wat leeren nu de informatiën, die door mij aangaande deze jongelieden zijn ingewonnen?

1e. Dat van de 11 geplaatsten ad *B* allen op één na zich voor het fusiekorps zouden hebben verbonden. Een hunner, ofschoon zelf ook voor dien dienst genegen, zou daartoe van de zijde zijner ouders geen toestemming verkregen hebben.

2e. Dat van de 11 onder *C* genoemd, zich 9 stellig voor het fusiekorps zouden verbonden hebben; de 2 anderen hoogst waarschijnlijk.

3e. Dat zelfs van de 5 Indische jongelieden er 2 plaatsing in het fusiekorps zouden hebben gewenscht.

Conclusie: van de 56 geplaatsten zouden er minstens 50 voor verbintenis tot een fusiekorps genegen zijn geweest; en van de 72 geslaagden in het ongunstigste geval derhalve 63. Van dezen zouden dan nog ruim 11 pCt. moeten zijn afgewezen, wegens gebrek aan plaatsen.

Ten slotte moet ik nog ter zake opmerken, dat de kapitein

M. hier rekest op hetzelfde aantal opengestelde plaatsen, doch dat het fusiekorps minder personeele krachten vragen zal, en zulks elders ook (op blz. 183, regel 10 v. b.) wordt toegestemd.

De eventueele financieele gevolgen zal ik niet onder de oogen zien, eene studie van deze zijde van het vraagstuk eischt zoo veel tijd en het raadplegen van zooveel gegevens, dat ik mij daarin door het korte tijdsbestek onmogelijk heb kunnen verdiepen. En het gebied der vage vermoedens wenschte ik liever te vermijden.

Alleen zij hier opgemerkt, dat zelfs bij de meest gedetailleerde berckeningen nog memorieposten zullen blijven bestaan, al waren het alleen de groote financieele voordeelen, welke de meerdere bekendheid der koloniën in het moederland voor de Natie zal afwerpen.

Dat zucht naar directe bezuiniging het vraagstuk der fusie heeft opgeworpen, zooals sommigen beweren, spreek ik met beslistheid tegen. Wie zich zoo uit, geeft de meest doorslaande blijken, met de geschiedenis der quaestie onbekend te zijn.

Wat mij persoonlijk betreft, die vermeende bezuiniging acht ik een ondergeschikt belang; alleen juich ik het van harte toe, dat althans de maatregel tot geene noemenswaardige vermeerdering der Staatsuitgaven voeren zal, en dus goddank! ook op deze klip niet behoeft schipbreuk te lijden.

En ik zal dan mijne beschouwingen eindigen. Dat ik naast de belangrijkste voordeelen niet alle bezwaren aangeroord heb, ik beu er mij van bewust, en het lag ook volstrekt niet op mijn weg om ze nogmaals te releveeren. Ook in mijn oog zullen bij het invoeren der samensmelting bezwaren te overwinnen zijn: *qu'importe!* zou ik haast geneigd zijn uit te roepen. Ik hoop er echter in geslaagd te zijn om aan te toonen: in de eerste plaats, dat het niet aangaat den Nederlandschen jongelieden wier bestemming de officiersloopbaan is, de energie en de vermogens te ontzeggen om de Nederlandsche rechten en de rechten van den Nederlandschen troon te verdedigen, daar waar men hen zal roepen, hetzij in Holland, hetzij in de Koloniën.

Is ons geslacht daartoe niet meer in staat, zooals onze voorvaderen dat waren, zooals ons omringende rijken dat zijn, welnu, dan zal ook het fatum niet verre wezen, dat ons land met zijn schoon verleden zal wegvagen uit de rij der Staten.

In de tweede plaats heb ik gewezen op den eisch, den onverbiddelijken eisch, dat Nederland en Indië niet langer als twee vreemden in één gezin elkander den rug toewenden, dat zij één zijn van belangen, dat de zaak daarginds ook onze zaak is.

De fusie der officierskorpsen is op dien weg eene belangrijke schrede, eene schrede waartoe de Regeering kan dwingen, en die voeren zal tot het behoud onzer Koloniën, tot het behoud van Neerland's staatkundige beteekenis.

Met haar kan het ons *waar* doen zijn, indien wij in vol vertrouwen op de toekomst mede den wensch uiten, aan het slot van het Indische Gedenkboek gesteld :

»Moge zodoende de Regeering onzer jonge Koningin, aangaansend aan den vooravond van een nieuwe eeuw, een tijdperk worden van steeds hooger en steeds inniger samenwerking der Nederlandsche en Indische gewesten van haar heerlijk Rijk.»

Deze rede wordt herhaaldelijk toegejuicht.

De VOORZITTER vraagt of een der aanwezigen het woord verlangt, naar aanleiding van het gesprokene door den heer Thomson.

De heer HINGMAN: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel een getrouw bezoeker der vergaderingen, sedert voor mij daartoe de mogelijkheid bestaat, werd ik door bijzondere omstandigheden verhinderd die van 16 December jl. bij te wonen. Het verslag dier vergadering heb ik echter met aandacht gelezen en daarna betreunde ik het niet deze te hebben gemist; zeer waarschijnlijk zou ik mij toch tot deelneming aan den gevoerden strijd hebben laten verlokken en, uit den aard der zaak, niet voldoende voorbereid zijn geweest; het onderwerp dat ons bezighoudt, komt mij van te hoog en te overwegend belang voor, om na korte schermutseling te worden gesmoord.

Ik geloof dat onze Vereeniging dank schuldig is aan de heeren, die aanleiding tot een nieuwen veldslag hebben gegeven en niet minder aan het Bestuur, dat het betreden van het slagveld met de meeste welwillendheid heeft toegestaan.

Dat de zaak hoogst gewichtig is, blijkt voldoende uit de benoeming der Staatscommissie en uit de doorlopende belangstelling, door eene Vereeniging als de onze, daaraan geschonken. Wanneer men, zooals ik, het voorrecht heeft genoten, tien jaren van zijn diensttijd in Indië te slijten, inzonderheid wanneer die jaren vielen in het laatste tijdperk van een twaalfjarigen luitnantsdienst en de vijf laatste jaren van een vijftienjarig voeren van het compagniesbevel, mag, zonder aanmatiging eenig recht van meespreken geldend worden gemaakt en acht ik het zelfs plicht, nu een zaak als de onderwerpelijke wordt behandeld, kleur te bekennen en zooveel mogelijk mede te werken tot daarstelling van hetgeen men voor Nederland's welzijn onontbeerlijk acht.

Ik wil vooraf volmondig verklaren, dat ik zeer gelukkige jaren in het Indisch leger heb doorgebracht, dat ik dit roemvol leger hooge achting en liefde toedraag, en dit verkondigd heb, waar ik daartoe in de gelegenheid was, terwijl de goede, brave Indische kameraden mij voortdurend na aan het harte liggen.

Ik had mij voorgenomen heden avond met klem te wijzen op het groote landsbelang, dat door de vereeniging der beide officierskorpsen zoo belangrijk kan worden bevorderd; een landsbelang, zoo overwegend, ook als eerste schrede op de baan van nog zeer vele mogelijke en hoogst wenschelijke vereenigingen van andere takken van dienst, dat alle bedenkingen, alle bezwaren, volgens mijn bescheiden meening, in het niet moeten verdwijnen en overwonnen worden om dit te bereiken. Ik bepaal mij natuurlijk, ten einde niet buiten de orde te geraken, tot de onderwerpelijke samensmelting.

Ik heb den geachten spreker van heden avond zeer in het kort mijne denkbeelden medegedeeld, toen diens schoone en met zooveel overtuiging uitgesproken rede reeds geheel was samengesteld en vóór ik daarvan een enkele zinsnede had gehoord,

ik zag hem toen glimlachen en werd daarna getroffen door de bijna volkomen overeenstemming, die er tusschen ons bleek te bestaan; wel werd mij hierdoor het gras bijna geheel voor de voeten weggemaaid, doch ik heb mij hierover oprecht verheugd, te meer omdat onze denkbeelden, als ik voor een oogenblik zoo mag spreken, zulk een uitgelezen woordvoerder hebben gevonden.

Veel er aan toevoegen, zou den indruk der rede eerder verzwakken dan verhoogen; ik herhaal daarom mijne volledige instemming en mijne bewondering voor de schitterende wijze, waarop de Heer Thomson het pleidooi voor deze goede zaak heeft gevoerd.

Sedert meer dan dertig jaren was ik, met eenig recht van beoordeelen, in de gelegenheid gesprekken aan te hooren en geschriften te lezen, waarin aan de eene zijde door volbloed Hollanders, die Indië nooit gezien hadden, Indische zaken -- aan de andere zijde door volbloed Indiërs, die lang in de tropen hadden verkeerd, Nederlandsche (gewoonlijk Hollandsche genoemd) toestanden werden behandeld en steeds heeft het mij daarbij getroffen, dat maar al te dikwerf, ik zou haast zeggen voortdurend, een toon werd aangeslagen, zóó bitter, zóó snijdend, zóó vijandig, dat men zich waarlijk moest afvragen, of het wel zonen van hetzelfde vaderland waren, die over hooge gemeenschappelijke belangen spraken of schreven.

Een dergelijke wijze van handelen moet eindigen, met alle krachten en middelen worden bestreden, zij leidt tot verslapping van den band tusschen moederland en koloniën en zal onvermijdelijk uitloopen op vernieling van wat voor beider behoud onontbeerlijk moet worden geacht. Alleen onbekendheid met de toestanden en behoeften van moederland en kolonie schonk aan die verderfelijke verhoudingen het aanzijn; het „onbekend maakt onbemind” was hier volkomen van toepassing.

Wij zullen het toch allen wel eens zijn, dat Nederland zonder Koloniën geen Nederland meer zijn zal, d. w. z. een klein land met hoogst gewichtig verleden, dat juist door zijne Koloniën nog altijd gewicht in de schaal legt en medetelt — dat Indië Nederland noodig heeft en, inzonderheid bij de tegenwoordige toestanden in Oost-Azië, wellicht zelfs geen veertien dagen een

zelfstandig leven zou kunnen voeren. Toch heb ik vroeger in Indië menigwerf droombeelden aan gehoord, die op zelfstandigheid doelden, doch gelukkig slechts waren uitbroed in het verhit brein van enkelen, die noch op den toenmaligen tijd, noch op de toekomst oog hadden.

Die toestanden van weleer spiegelen zich nog eenigszins af in de wijze, waarop de onderwerpelijke zaak alhier werd behandeld; ik zou hierover, uit eigen ervaring, nog menig woord kunnen zeggen, doch ik acht dit ten eenenmale overbodig en verkeerd. Wij moeten ons op een hooger standpunt stellen en, met voorbijzien van alle bijzondere belangen, het groote overwegende landsbelang naar den voorgrond dringen, tot dit eindelijk de plaats zal hebben bereikt, waar het behoort te prijken, voor ieder duidelijk zichtbaar; eerbied en ontzag afdwingende door zijn groote en heilige waarheid.

Reeds voor jaren heb ik eene vereeniging der beide officierskorpsen voorgestaan en hiervan door woord en schrift, al was het dan ook in bescheiden kring, blijk gegeven. Mijne grondgedachte was daarbij, dat de vereeniging of fusie (zooals men dit thans wil noemen, eene benaming waarvoor ik als Nederlander weinig gevoel) voor het tegenwoordige ondoenlijk is, maar dat, en dit wel zoo spoedig doenlijk, moet begonnen worden, zij het dan ook na voldoende voorbereiding, met geen enkel aspirant tot het officiers-examen toe te laten, die zich niet verbinden wil den lande te dienen, waar en onder welke omstandigheden de regeering dit noodzakelijk zal achten.

Misschien zou het mogelijk en gewenscht zijn, dat b.v. aan de subalterne officieren (zoo dit meer gewenscht mocht blijken te zijn, zelfs uitsluitend aan de luitenants) gelegenheid werd gegeven reeds dadelijk tot het vereenigd officierskorps toe te treden; om alle nadere bezwaren te voorkomen zou dit toetreden, zonder eenig voorbehoud, slechts éénmaal mogen geschieden, onder stellige voorwaarde, dat de toegetreden officieren zich mede zonder enig voorbehoud, zouden verbinden genoeg te nemen met eene rangschikking, door de regeering vast te stellen en waarbij natuurlijk de billijkheid in alle opzichten zou behooren betracht te worden. Ik constateer hierbij, dat ik alleen

niet verder ga dan de officieren, om binnen de gestelde paden te blijven; mijne wenschen gaan oneindig verder.

Mijne heeren, gelijk de redenaar van hedenavond met zooveel klem heeft aangevoerd en in andere koloniale landen, inzonderheid in Engeland, de koloniale mogendheid bij uitnemendheid, volkomen wordt erkend, kunnen kennis en aanschouwing der koloniën alleen tot innig verband leiden, behoort de kolonie voortdurend krachtig, gezond, versch bloed nit het moederland te ontvangen, zal wisseling het leven, zoowel in moederland als kolonie, opgewekt en gezond doen blijven, den geest verscherpen en verruimen. Het ware te wenschen dat alle mannen, die invloed op de regeering van Nederland uitoefenen, Indië hadden gezien, dat vele vrouwen Indië, ook als heerlijk arbeidsveld, lief hadden gekregen, omdat zij dan eerst volkomen zouden doordrongen zijn van de gemeenschappelijke belangen, die niet gescheiden mogen worden, wier volledige behartiging noodzakelijk is tot instandhouding van ons geliefd vaderland.

Kundige mannen, steunpilaren van leger en maatschappij, doch die Indië nooit zagen, hoor ik nog steeds mompelen: »geen vereeniging der officieren»; ik ben verzekerd, dat alleen gemis aan grondige kennis der toestanden en opzien tegen de zeer vele te overwinnen moeilijkheden hen zoo doet mompelen; gelukkig constateer ik bij velen nog geen spreken, daar zij te verstandig zijn om zich bepaald te niten over zaken waarvan zij geen studie hebben kunnen maken. Ik wanhoop er niet aan, dat het onmetelijk groot landsbelang, door den spreker van hedenavond zoo helder toegelicht, ook hen zal meesleepen, en ik weet zeker dat, mocht tot eene vereeniging worden besloten, zij zonder eenig vooroordeel al hun energie, geheel hun weten en hun volledige werkkraft zullen aanwenden om de zaak tot een gewenscht einde te brengen; ook aan de offervaardigheid in dit opzicht der Indische kameraden twijfel ik geen oogenblik.

Ik bezit de vaste overtuiging, dat vereende krachten den in het goede spoor gebrachten ploeg, krachtig en niet goed gevolg zullen voorwaarts brengen en de oogst voor den lunde schitterend zal zijn.

Dan zullen alle bezwaren en bedenkingen, vroeger zoo breed uitgemeten, ons belachelijk toeschijnen en in het niet verzinken bij het groote doel dat bereikt is.

Wanneer het schoone Insulinde in Nederland alom wordt gekend, gesteund, bemind, als onvervreemdbaar onderdeel wordt aangemerkt, een schitterend kleinood vormt van de Nederlandsche Kroon — als Indië, één met Nederland, zich voortdurend blijft laven aan de frissche sappen die het vandaar ontvangt, rijk wordt aan echt nationale instellingen, dan komen wij op den goeden weg, dan zullen beider belangen steeds volkomen in overeenstemming blijven, dan kunnen wij met moed de nieuwe eeuw ingaan, sterk door eendracht en onderling vertrouwen.

Mijnheer de Voorzitter! ik eindig met den oprechten wensch, dat sprekers voorstellen tot verwezenlijking mogen komen, dat de vereeniging der beide officierskorpseu zoo spoedig mogelijk moge aanvangen tot heil van het vaderland en de koloniën, die wij lief hebben, tot schraging van den troon onzer jeugdige Vorstin, opdat het fiere »*Je Maintiendra*» onder Haar wapen volkomen tot zijn recht kome.

(*Toejuichingen.*)

De heer MICHELSEN. — Mijnheer de Voorzitter! — Even als de inleider van dezen avond stel ik het op hoogen prijs, dat het Bestuur dezer vereeniging wel gehoor heeft willen geven aan den wensch van sommige leden, om een afzonderlijken avond te wijden aan de bespreking van de voordeelen eener fusie van de beide officierskorpseu. In mijne voordracht van 16 December a. p. toch stelde ik reeds op den voorgrond, dat het tot stand komen dier fusie zulke belangrijke gevolgen zou hebben en zóó diep zou ingrijpen in bestaande toestanden, dat de vóór- en nadelen daarvan niet te nauwkeurig kunnen worden gewikt en gewogen.

Wat nu de zaak zelve betreft, wensch ik vooral op te komen tegen de verdenking van den heer Thomson, als zoude ik mij in mijne voordracht van 16 December niet in de eerste plaats hebben laten leiden door het algemeen belang van den staat.

Naar mijne overtuiging heb ik dit ongetwijfeld gedaan; doch wellicht verschil ik met den spreker in opvatting ten aanzien van de eischen, die door het staatsbelang worden gesteld. M. i. toch eischt dat belang dringend, dat er zij een goed leger zowel in Nederland als in zijne koloniën en dus is het slechts de vraag of, uit dit oogpunt beschouwd, behoud van den tegenwoordigen toestand dan wel samensmelting van de beide officierskaders het meest aanbeveling verdient.

Mocht uit de fusie een betere toestand voor *de beide* legers geboren worden, dan zou ik mij zeer zeker scharen aan de zijde van hen, die de invoering van dezen ver strekkenden maatregel krachtig aanprijzen; doch hoewel gaarne erkennende, wat ik ook in mijne voordracht reeds duidelijk liet uitkomen, dat de fusie onbetwistbare voordeelen zou opleveren voor het *Nederlandsche* leger, blijf ik niettemin, — ongeacht de daartegen door den heer Thomson aangevoerde argumenten, — volharden bij mijne meening, dat eene vereeniging der officierskorpsen niet zou kunnen geschieden dan ten koste van het *Indische* leger en tengevolge zou hebben, dat dit leger minder goed dan tot dusverre zijne gewichtige taak zou vervullen. Dit thans op nieuw breedvoerig te betoogen ligt niet op mijn' weg, daar ik dan voor een goed deel in eene herhaling zou moeten vervallen van hetgeen door mij een paar maanden geleden werd gezegd. Het zij mij echter vergund met enkele woorden de voornaamste nadeelen te resumeeren, die voor het Indische leger uit de fusie zouden voortvloeien. — Die nadeelen zijn de volgende:

1°. vergeleken met den tegenwoordigen toestand zou de leeftijd der aanvoerders niet onbelangrijk stijgen, terwijl meer nog dan in Europa voor den afmattenden dienst te velde in een tropisch klimaat aanvoerders van betrekkelijk jeugdigen leeftijd worden vereischt. Ook door den inleider werd toegegeven, dat in het algemeen de promotie bij het vereenigd officierskorps minder snel zou gaan dan bij het tegenwoordige Indische korps.

2°. de omstandigheid, dat de officieren van het vereenigd korps van hun dienstdtijd het grootste deel in Nederland en het kleinste deel in Indië zouden doorbrengen, zou tengevolge heb-

ben, dat zij over het algemeen den dienst in het moederland als *hoofdzaak*, dien in de koloniën als *bijzaak* zouden gaan beschouwen, zoodat, vergeleken met den bestaanden toestand, de lust en belangstelling in den Indischen dienst vermoedelijk zouden verminderen;

3°. de officieren van het vereenigd officierskorps zullen gemiddeld minder kennis bezitten van de landstaal, minder goed op de hoogte zijn van de zeden en gewoonten van Inlandsche volken en minder geschikt om met Inlandsche militairen om te gaan dan de tegenwoordige Indische officieren. Dit nadeel zal zich vooral in de hoogere rangen doen gevoelen.

Vooraf met betrekking tot dit laatste nadeel meen ik nogmaals met nadruk er op te moeten wijzen, en dit vooral omdat de spreker in zijn betoog meermalen naar Engelsche toestanden verwees, dat in Engelsch-Indië bij *Inlandsche* troepen geene andere officieren worden ingedeeld, dan die, welke zich voor goed voor den Indischen dienst verbonden hebben.

Van het tot stand komen der fusie meent de heer Thomson o. m. als voordeelen te mogen verwachten, dat de militaire belangen van het Indische leger beter dan onder het tegenwoordige régime behartigd zouden worden en dat de vereeuiging der officierskorpsen er toe zou bijdragen om den band tusschen het moederland en de koloniën te versterken.

Valt dit laatste voordeel niet geheel en al weg te cijferen, toch meen ik daaraan minder hooge waarde te moeten toekennen dan de spreker van heden avond; en ook wat het eerste der genoemde voordeelen betreft, ben ik minder optimistisch gestemd dan hij. Ten bewijze hoezeer onder de bestaande omstandigheden de behartiging van Indische leger- en defensiebelangen soms te wenschen overlaat, wijst hij o. a. op het feit, dat de formatie van het Indische leger, in 1882 vastgesteld, in Nederland werd nitgewerkt door een Majoor-intendant; — een feit dat zonder nadere toelichting ongetwijfeld een hoogst bevreemdenden indruk zou moeten maken. Doch juist om die reden mag als toelichting niet onvermeld blijven, dat het hier niet gold het vaststellen eener *nieuwe* formatie, maar eenvoudig het compileeren van alle *bestaande* bepalingen, op de for-

matie betrekking hebbende, die vóór 1882 in tal van besluiten van vroegeren en lateren datum waren opgenomen. Dit in het oog houdende is het volstrekt niet meer vreemd te noemen, dat men een Majoor-intendant volkomen competent achtte, om dien arbeid te verrichten.

Verder wordt er op gewezen, dat de haven van Tandjoeng Priok en de reede van Soerabaja nog steeds bloot liggen voor een' Europeeschen vijand; terwijl het Indische leger nog altijd niet in het bezit is van een georganiseerden transporttrein. Ook in deze opzichten meent de spreker dus van de fusie verbetering van bestaande toestanden te mogen verwachten. Maar hiertegenover wensch ik hem de vraag te stellen, of het Nederlandsche leger, dat z. i. ten aanzien van de behartiging zijner belangen in zooveel betere conditiën verkeert dan het Indische, dan al zijne billijke wenschen onmiddellijk verhoord ziet. Of heeft niet de Minister van Oorlog nog onlangs bij de behandeling der oorlogsbegrooting in de Tweede Kamer de treurige ervaring moeten opdoen, dat op de vestingbegrooting een belangrijke som werd geschrapt? Toch werden de hier bedoelde uitgaven door zijne Excellentie in het belang van 's lands defensie dringend noodzakelijk geacht.

Gaarne zou ik ook in de gelegenheid gesteld worden meer in details in te gaan op de wèl overdachte rede van den heer Thomson, na daarvan à tête reposé kennis genomen te hebben. Vermoedelijk zouden dan meerdere en betere argumenten door mij kunnen worden aangevoerd ter bestrijding van de door spreker ontwikkelde denkbeelden, dan waarover ik thans beschikken kan. Doch ik begrijp volkomen, dat hiervan geen quaestic kan zijn, zoodat ik mij voor hedenavond wel tot enkele punten bepalen moet. Toch wensch ik nog een enkel woord te wijden aan de quaestic der intellectueele ontwikkeling van het Indische officierskorps. Immers ook in dit opzicht verwacht de inleider gunstige gevolgen van de door hem voorgestane fusie; doch ik herhaal wat ik reeds vroeger gezegd heb, om die verwachting te rechtvaardigen zou het bewijs geleverd moeten worden, dat de tegenwoordige Indische officieren, over 't geheel genomen, intellectueel minder ontwikkeld zijn dan hunne Neder-

landsche wapenbroeders. En dit bewijs is niet geleverd. Met den spreker moge men van oordeel zijn, dat de fusie-officier gemiddeld over meer tijd voor studie zal kunnen beschikken dan de tegenwoordige Indische officier, hiertegenover staat dan toch, dat ook het arbeidsveld voor hem enorm zal worden vergroot, omdat hij zich zoowel voor den dienst in het moederland als voor den in zoovele opzichten daarvan afwijkenden dienst in de koloniën heeft te bekwamen.

Volkomen ben ik mij bewust met het voorgaande slechts zeer onvolledig de rede van den heer Thomson te hebben beantwoord, doch met het oog op de reeds genoemde redenen en ook omdat waarschijnlijk nog anderen van de ter vergadering aanwezenden het woord zullen wenschen te voeren, meen ik voor heden van een uitvoeriger bespreking te moeten afzien.

Ten slotte herhaal ik dus nog slechts, dat, hoewel ook m. i. eene fusie der beide officierskorpsen voordeelen zou afwerpen voor het Nederlandsche leger, de daaruit voortvloeiende nadeelen voor het Indische leger mij zoo overwegend toeschijnen, dat alleen om die reden het denkbeeld der fusie zal moeten worden losgelaten. Wilde ik mij aan eene voorspelling wagen, het zou deze zijn, dat men, indien dat denkbeeld ooit verwezenlijkt werd, binnen langeren of korteren tijd tot den tegenwoordigen toestand zal terugkeeren. Dit is mijn vaste overtuiging.

(Toejuchingen).

De Heer LE ROY: Mijne Heeren! Toen ik heden avond in deze vergadering kwam, had ik bezwaren tegen de gedachte aan eene vereeniging der officierskaders van het Nederlandsche en Ned.-Indische leger. Ik begin met te verklaren, dat die bezwaren, die door geen der beide sprekers zijn aangeroerd en dus evenmin weerlegd, *nog* voor mij bestaan. Maar — het standpunt waarop de heer Thomson zich, in afwijking van den vorigen spreker, heeft gesteld, vind ik zoo juist gekozen, dat ik mij in dit opzicht gaarne naast hem plaats, d. i. in het belang van den Ned. Staat.

Het spijt mij, dat tot dusverre geen enkel Indisch officier is opgestaan om in dat opzicht adhesie aan den spreker te betui-

gen. Ik erken door de rede van den Heer Thomson overtuigd te zijn van het groot nationaal belang, dat aan een fusie der officierskorpsen verbonden is, en ik zou het mij, ondanks mijne bezwaren, tot een eer rekenen met mijne geringe krachten, aan de hand mijner ondervinding in Indië, te mogen medewerken om die bezwaren te helpen overwinnen en *dat* is in het belang van den Nederlandschen Staat.

De Heer ASSELBERGS: Uit het feit, dat nog geen Indisch officier zich heeft doen hooren als voorstander van de fusie, zou de spreker van heden avond kunnen opmaken, dat die officieren daar unaniem tegen zijn; ik wil daar door stilzwijgen mijnerzijds niet toe bijdragen.

Hoezeer ik het mij tot een hooge eer zou rekenen met mijne opinie te kunnen staan aan de zijde van bestrijders, wier naam alleen voldoende is om aan hunne meening veel gewicht te hechten, aarzel ik toch niet om mijn volkomen instemming te betuigen met het door den heer Thomson gesprokene.

De Heer VAN DER WILLIGEN: M. d. V. In de vergadering van den 16n December deed ik mij kennen als een tegenstander van de fusie der officierskorpsen en daarom stel ik er prijs op, waar zich heden avond een voorstander van die fusie heeft doen hooren, mede te deelen, in hoeverre hij er in is geslaagd, mij van meening te doen veranderen.

Laat ik dit vooropstellen, dat ik hier niet met een vooroordeel ben heengegaan, ik zou zelfs gaarne gezien hebben, dat men mij tot eene andere meening kon brengen, want werkelijk, er zit voor mij in de fusie iets sympathieks. Het doet mij goed, Nederland en Indië zoo als één te zien beschouwd, dat zij, die de taak aanvaarden Nederland's onafhankelijkheid te verdedigen, daaronder ook verstaan het handhaven van ons gezag in Indië en het eventueel betwisten der overzeesche bezittingen aan vreemd geweld; mij één officierskorps te denken, dat er voor waakt; dat waar onze driekleur ook wappert, zij blijft wapperen en dat waar onze Koningin gebiedt, zij onvoorwaardelijk gehoorzaamd wordt.

Het spreekt echter van zelf, dat men zich bij de beoordeeling eener zaak, niet door zulk een oppervlakkige sympathie mag laten leiden, maar dat men zich in casu de vraag dient te stellen of 's Lands belang ook met de fusie gebaat zou zijn. Dit zou m. i. eerst dan het geval kunnen zijn, wanneer men overtuigd is, dat én het Nederlandsche én het Indische leger bij de fusie der officierskorpsen minstens even goed aan hun taak kunnen beantwoorden, als bij den tegenwoordigen toestand het geval is.

Wat het Nederlandsche leger betreft, is mijne meening, dat hoewel de fusie ook voor dat leger nadeelen zal opleveren, deze toch door de daaruit voortvloeiende voordeelen overschaduwd zullen worden. Ik heb daarvoor slechts te wijzen op Engeland, waar eene gedeeltelijke fusie bestaat en waar men dus ondervinding heeft van hare werking. Het zal U niet onbekend zijn, dat men in Engeland reeds geruimen tijd van verschillende zijden aandringt op eene legervorming, evenals elders, door dienstplicht, en zoo schreef de Royal United Service Institution in 1896 een prijsvraag uit om de voor- en nadeelen van de stelsels van legervorming door vrijwillige werving en dienstplicht ten aanzien van Engeland in het licht te stellen. Welnu, uit de daarop ingekomen en in het tijdschrift dier Vereeniging opgenomen antwoorden, blijkt, dat men ernstige bedenkingen heeft tegen het stelsel van dienstplicht, omdat dit noodwendig gepaard zou moeten gaan met eene afscheiding van het leger in de Koloniën van dat in het moederland, en een van de grootste bezwaren daartegen dit is, dat dan de officieren en het kader van het leger in het moederland de nuttige oefenschool zouden moeten missen, die zij „abroad” hebben.

Met dit feit voor oogen, behoeven wij er dus m. i. niet meer aan te twifelen of de fusie zou ook aan het Nederlandsche leger ten goede komen; maar helaas kan ik tot die overtuiging niet komen wat het Indische leger betreft.

Laat ik dit eerst zeggen, dat de beantwoorders der daareven bedoelde prijsvraag niet gedacht schijnen te hebben aan de oplossing, welke wij aan de zaak wenschen te geven, nl. één officierskorps en verder van elkander afgescheiden legers, m. i. zeer

terecht, want zooals ik reeds in de vergadering van 16 December zeide, moet dit leiden tot een irrationeel stelsel. Doch dit daargelaten, zie ik bovendien in de fusie voor het Indische leger niets dan nadeelen.

De Heer Thomson heeft getracht de voordeelen van die fusie aantetoonen, ook voor het Indische leger, maar hoe enthousiast hij ook voor de zaak is, hoe overtuigingsvol hij zijne rede ook uitsprak, ik heb er geen enkel argument in gevonden, dat mij van meening kon doen veranderen.

De door den inleider aangevoerde voordeelen van de fusie voor beide legers, meen ik te kunnen splitsen in 3 categoriën :

1°. voordeelen, welke uitsluitend betrekking hebben op het Nederlandsche leger en voor een groot deel voor het Indische leger als nadeel kunnen worden geboekt ;

2°. enkele voordeelen voor het Indische leger van zeer twijfelachtigen aard. Hieronder begrijp ik o. a. dit, dat het Indische leger dan onder een deskundig Minister van Oorlog zou komen. Dit punt werd door den Heer Michielsens reeds nader besproken, doch ik wil daarbij nog de vraag voegen : zou de geruimen tijd zoo stiefmoederlijk bedeelde Indische marine er dankbaar voor zijn, dat zij voortdurend onder een deskundigen Minister heeft gestaan ?

3°. voordeelen, die voor het Indische leger ook langs anderen weg dan die der fusie te bereiken zijn. Het chronisch gebrek aan officieren in Indië b. v., zou te voorkomen zijn, door te waken voor een geregelder aanvulling van het officierskorps -- dus niet inrichtingen tot opleiding van officieren opheffen, alvorens men zich overtuigd heeft, dat de overblijvende inrichtingen reeds dadelijk zooveel meer kunnen produceren -- en door het leger wat ruimer te encadreeren.

Tot dusverre zie ik dus in de fusie voor het Indische leger nog geen enkel voordeel, daarentegen nadeelen te over. Over die nadeelen zal ik niet opnieuw in betoog treden, maar komen tot mijne conclusie : het Indische leger zal door de fusie in de vervulling van zijn taak worden bemoeilijkt.

En wat eischt nu 's Lands belang, waar het Nederlandsche leger bij de fusie gebaat, daarentegen het Indische daardoor

geschaad zou worden? De fusie verwerpen, zeg ik overtuigingsvol en zullen ook allen zeggen, die de nadeelen der fusie voor het Indische leger zóó voelen als ik die gevoel en die niet de meening zijn toegedaan van den Heer Thomson, dat het lot van Nederland ook beslissen zal over dat van Indië.

Deze laatste stelling hier weer eens te hooren verkondigen, verwondert mij. Niet alleen dat de vroegere geschiedenis daar is om haar te logenstraffen, maar zelfs de jongste geschiedenis leert ons — en ik denk hier aan Spanje — hoe wij onze overzeesche bezittingen, door een strijd, die nitsluitend ginds uitgevochten wordt, verliezen kunnen. De inleider zelf heeft het gezegd, sedert de begeerte naar koloniaal bezit bij de Europeesche mogendheden zoo zeer is toegenomen, ligt de gevoelige plek van de reeds koloniën bezittende mogendheden, niet in het moederland, maar in de Koloniën.

Welnu mijne Heeren, waar 't lot van Nederland niet dat van Indië behoeft te beslissen, waar in onze koloniën zulk een verleidelijk aangrijpingspunt ligt voor vreemd geweld, dat 't Indische leger *alleen* zal moeten keeren en waar dat leger reeds zoo de handen vol heeft met het handhaven van Nederland's gezag over eene fanaticke Mohamedaansche bevolking, mag 't onverantwoordelijk heeten een maatregel in te voeren, waardoor het Nederlandsche leger krachtiger gemaakt zou worden ten koste van het Indische.

Ik blijf dus mijne conclusie handhaven: geen fusie, hoe sympathiek dat denkbeeld ons ook oppervlakkig moge toeschijnen; laten wij ieder op eigen bodem blijven arbeiden.

Dat wij daardoor van elkander zouden vervreemden — vijandig tegenover elkander staan, heb ik zelfs hooren zeggen — och neen mijne Heeren, daarvoor ben ik niet bang, zoolang één band ons bindt, de sterkste band, dien ik mij denken kan, nl. Zij op wier roepstem wij allen bereid zijn elk gevaar te trotseeren en voor wie wij steeds met opgewektheid onzen plicht zullen doen.

(*Toejuichingen*).

De heer RAM: Nadat ik door de welwillendheid van het bestnur in de gelegenheid ben gesteld mijne denkbeelden om-

trent de fusie in eene bijlage van het verslag der vergadering van 16 December te ontwikkelen, vind ik thans geen aanleiding nog een pleidooi ten voordeele dier fusie te leveren. Overigens is datgene, wat ik er nog bij had kunnen voegen op talentvolle wijze door den heer Thomson in zijn betoog uitgewerkt.

Daar ik den strijd, om nog eenen avond voor de bespreking van dit onderwerp te krijgen, het eerst heb aangebonden, zou ik den hamer van den Voorzitter niet gaarne zien vallen, voor dat ik het bestuur mijn dank heb betuigd, dat het zijne bezwaren tegen het opnieuw voeren van discussie over deze zaak heeft weten te overwinnen en wil ik het bestuur ook geluk wenschen met het schitterende succes van dezen avond.

Tevens wensch ik een woord van dank te richten tot den spreker van dezen avond. Ik weet welke groote moeilijkheden hij had te overwinnen om binnen een zoo korten tijd als hem gegeven was, een degelijk en overtuigend pleidooi in een te zetten.

Ik meen te spreken in naam der voorstanders van de fusie, wanneer ik den heer Thomson hartelijk dank zeg voor de uitnemende wijze, waarop hij de zaak der samensmelting van de beide officierscorpsen heeft verdedigd. *(Toejuichingen).*

De heer VAN BENNEKOM. Door den heer Thomson is bij zijne verdediging der fusie het Staatsbelang op den voorgrond gesteld en daardoor heeft hij zijne boeiende voordracht in een nog sympathieker gewaad gestoken.

Desniettemin meen ik toch wel even te mogen wijzen op de mogelijkheid, dat de eene of andere vreemde Mogendheid onze koloniën met geweld in bezit zoude nemen. Voor dat onverhoopte geval zou ik wel eens willen weten wat zal moeten geschieden met de uit Indië terugvloeiende officieren. Er zou dan voor hen hier geen werkring zijn.

Om aan dit gevaar te ontkomen zou er eene volledige fusie tusschen de beide legers tot stand moeten komen, dus niet alleen van de officierscorpsen, maar ook van kader en manschappen. Eene dergelijke innige vereeniging is echter niet mogelijk. Daarom ook acht ik eene fusie der beide officierscorpsen niet aan te bevelen.

De heer VAN RIJN. Naar aanleiding van het door een der sprekers gesprokene, wenschte ik een woord van protest te doen hooren; die spreker meent dat Nederland en zijne Koloniën van elkaar te scheiden zijn. Ik spreek uit volle overtuiging, als ik zeg, dat het bestaan van ons Vaderland staat of valt met zijne koloniën en de innigste aaneensluiting van beide onderdeelen dus hoogst gewenscht is.

De Heer THOMSON. Van de gelegenheid door U, Mijnheer de Voorzitter geschonken, om naar aanleiding van het debat nog het woord te voeren, zal ik slechts een zeer bescheiden gebrnik maken.

Gaarne begin ik met den sprekers mijne erkentelijkheid te betuigen, den voorstanders der samensmelting mijn dank voor den steun aan mijn pleidooi bijgebracht.

De beantwoording van hetgeen opnieuw tegen de fusie werd aangevoerd, is mij zóér gemakkelijk gemaakt; dit betreft toch enkele hoogst ondergeschikte punten van mijn betoog.

In mijne inleiding had ik gezegd, dat mijn standpunt belangrijk afwijkt van dat, door den kapitein Michielsen ingenomen; en hiertegen komt deze spreker op.

Gaarne had ik daarvoor een bewijs vernomen. Immers, hetgeen de kapitein Michielsen nu weder opnieuw in het midden bracht, versterkt mij nog meer in mijne meening. Weer deed spreker het vraagstuk beheerschen door de vraag: hoe zal het Indische leger het beste voor zijne taak berekend zijn? En daarmede wordt aangetoond, dat ik toch wel degelijk het recht bezat, om van een principieel verschil te spreken. Die vraag is zeer zeker van veel belang, maar zij is niet de eerste vraag.

De vraag, welke ik mij voorgelegd heb, is deze: *zal de fusie in het belang zijn van den Nederlandschen Staat?* Ik heb toch duidelijk doen uitkomen, dat men desnoods moet weten te offeren van de belangen van een der legers, als een grooter voordeel voor de Natie staat verkregen te worden.

Dat punt van beschouwing is juist mijn hoofdbezwaar tegen de rede van den kapitein Michielsen op 16 December.

Thans ook weer loopen de opmerkingen *alleen* over nevenzaken. Juist *omdat* ze over die nevenzaken loopen, staat het groote

voordeel der fusie onaangetast. Is het nog noodig, dat ik op die tegenwerpingen inga? Het zijn slechts schermutselingen, die het criterium van mijn betoog niet deren.

Ik wil heel graag toegeven dat er nadeelen zijn verbonden aan den maatregel en dat er bezwaren overwonnen moeten worden; dat heb ik ook in mijne voordracht gezegd. Het is wel ondenkbaar, dat aan eene ingrijpende verandering niets dan voordeelen verbonden zijn, maar is dit ook noodig?

De kapitein Michielsen sprak van de taal als argument tegen de fusie. Ik zal hier niet breed op ingaan, doch alleen opmerken, dat dit argument mij erg zwak lijkt. Men sla slechts de algemeene orders op van de laatste jaren om tot de ontdekking te komen, dat het in dat opzicht onder het tegenwoordige stelsel niet zoo erg schitterend gesteld is. Geldelijke belooningen moeten worden uitgelooft om te verkrijgen dat men zich meer op taalstudie toelegt. Als het werkelijk noodig is, dat de officier meer van Inlandsche talen kent, dan werkt gebrek aan voldoende tijd zeker belemmerend, en wijs ik weer op de winteravonden van den fusie-officier. Thans spreken geen 2 % officieren eenigszins dragelijk Javaansch, terwijl ons leger voor 82 % uit Javanen bestaat; en niettegenstaande we reeds 26 jaar in Atjeh zitten, kan men de officieren met den vinger aanwijzen die Atjehsch kennen. Waarlijk, de vrees, dat de samensmelting van *schadelijken* invloed op de taalkennis zijn zal, is onder zulke omstandigheden toch wel wat overdreven.

De kapitein Michielsen acht de belangen van het Indische leger onder het tegenwoordige regime wel goed behartigd en wijst er b.v. op, dat die majoor van de Administratie geen *nieuwe* formatie gemaakt heeft.

Dat is heel goed mogelijk, ik heb dat ook maar gelezen, en er bijgevoegd, dat de plaats waar ik die woorden aantrof mij voldoende waarborg voor de juistheid toescheen. 1) Heb ik daarin gedwaald, dit doet toch niets af op de bewering, dat dergelijke eigenaardigheden thans *bestaanbaar* zijn.

Tegen de woorden van den heer van Bennekom moet ik opmerken, dat het in de eerste plaats zaak zal zijn om te

1) Zie Noot blz. 431.

voorkomen dat wij Indië verliezen, en dat ik hiertoe juist de samensmelting bepleit heb. Voorts is in mijn schema de positie van den fusie-officier bij de wet geregeld.

De kapiteins van der Willigen en Michielsen geven toe, dat het leger in Nederland verbeterd zal worden, doch vermeenen dat de strijdmacht in Indië nadeelen zal ondervinden.

Ik zou in herhalingen vervallen, indien ik nogmaals wilde betoogen, dat die nadeelen m. i. ruimschoots worden gecompenseerd door de voordeelen voor het Indische leger; dat er onder fusie-officieren en onder het Ministerie van Oorlog meer waarborgen bestaan voor de behartiging der belangen.

Hieromtrent mag nu verschil van gevoelen bestaan; maar is het vruchtbaar het debat daarover voort te zetten? Ik herhaal, het zoude slechts eene schermutseling zijn, die het fundament van het vraagstuk niet raakt.

Moge ook nu al weer gebleken zijn, dat men omtrent het juist wikken en wegen der voor- en nadeelen voor een der beide legers niet eenstemmig oordeelt, ik meen ook uit de strekking van het debat de conclusie te mogen trekken, dat de overtuiging bestaat, dat de samensmelting der officierskorpsen een krachtiger band en inniger samenwerking tusschen moederland en koloniën brengen zal, dat met haar dus een groot *nationaal* belang zal worden behartigd. (*Toejuichingen*).

De VOORZITTER. Wenscht thans nog iemand der aanwezigen iets in het midden te brengen, hetzij vóór of tegen de hier behandelde zaak? Zoo niet, dan veroorloof ik mij hier nog een kort woord tot slot bij te voegen:

Alhoewel ik met groote belangstelling de bociende rede van den heer Thomson heb aangehoord, zoo zou ik hem nog wel op eenige punten hebben kunnen tegenspreken, maar ik heb mij met opzet niet persoonlijk in het debat willen mengen, om zelfs den schijn te vermijden van als voorzitter invloed te willen uitoefenen in eene quaestie als deze die zoo objectief mogelijk moest behandeld worden. Na afloop der geheele discussie kan ik echter niet weêrstaan aan de behoefte om te herhalen wat ik reeds in de vergaderingen dezer Vereeniging van 25

Jan. 1867, 29 April 1892 en 16 Dec. jl. verklaarde, dat ik mij nog steeds schaar aan de zijde van de tegenstanders der vereeniging van de beide officierskaders, omdat zoodanige samensmelting in theorie wel schoon schijnt, doch in uitvoering nagenoeg onmogelijk zal zijn, zonder groote nadeelen te veroorzaken.

Het Nederlandsche leger zou daarbij immers niet meer winnen, dan het nu reeds door de talrijke detacheringen doet en het leger in Indië zou bij geheele fusie der officierskorpsen, waardoor dus alle officieren slechts bij tusschenpoozen in Indië zouden komen, stellig in oorlogswaarde verliezen. Want zonder in het minst te kort te willen doen, ja zelfs hulde brengende, aan de onmiddellijke bruikbaarheid en dapperheid in het gevecht, waarvan vele der gedetacheerde officieren, op zoo lofwaardige wijze blij gaven, zoo geloof ik toch dat wij door de samensmelting langzamerhand die soliede kern van ondervindingrijke en beproefde aanvoerders in Indië zouden gaan missen, die wij er nu gedurende eene lange reeks van jaren steeds bezeten hebben.

Ik wil u alleen herinneren aan bevelhebbers als van Swieten, Verspijck en van der Heijden! andere namen uit vroegeren en lateren tijd wil ik niet opnoemen, ze zijn trouweus bij u allen bekend. Ik bedoel in één woord die mannen die door 20 à 30 jaren dienst in Indië volkomen bekend werden met taal, karakter en gewoonten van den Indischen soldaat, met al de eigenaardigheden der Indische oorlogvoering in verband met klimaat, terrein en bevolking — en die daardoor de hechte steunpilaren zijn geweest van onze heerschappij over Insulinde. Het is te betwijfelen of zij hetzelfde zouden hebben kunnen verrichten wat zij deden, als zij slechts nu en dan eens eenige jaren in Indië hadden gediend.

En hiermede M. H. wensch ik te besluiten, ik stel u voor onze welmeenende erkentelijkheid te betnigen aan den spreker van heden avond voor zijn doorwrochte en sierlijke voordracht, zoomede onzen dank aan allen, die aan het debat hebben deelgenomen en hierbij verklaar ik deze vergadering gesloten.

De Secretaris,

G. N. H. SCHULTZ VAN HAEGEN.

BIJLAGE A.

Eenige historische mededeelingen.

Na het herkrijgen onzer onafhankelijkheid geschiedde het weder in bezit nemen der Koloniën door eene troepenmacht welke den 29sten October 1815 derwaarts vertrok.

Die troepen ressorteerden onder het Departement van Oorlog; een groot gedeelte der hiertoe behoorende officieren en minderen verkeerden in de meening, na een verblijf van enkele jaren in Indië te worden afgelost (Zie C. P. H. de Salis, Een woord over de vereeniging van het leger in Nederland met dat in Nederlandsch-Indië).

Tusschen de jaren 1816 en 1830 is de krijgsmacht in de Koloniën een onderdeel geweest van het Leger in het moederland. Eene scheiding is nimmer uitgesproken, doch schijnt in 1830 vrijwel een voldongen feit te zijn geweest. In dit jaar werden de stamboeken der in Indië dienende militairen, welke tot dusverre bij het Departement van Oorlog berustten, naar dat van Koloniën overgebracht.

In het jaar 1842 is door Z. M. Koning Willem II het denkbeeld geopperd eener vereeniging der beide legers tot eene Armée, en bij kabinetsschrijven van den 22sten Augustus 1842 N°. 5 werd hieromtrent een gemeenschappelijk rapport van de Departementen van Oorlog en van Koloniën verlangd.

De Hoofden dezer Departementen hebben toen de gevoelens gevraagd van den Luitenant-Generaal Baron de Koek, Graaf van den Bosch, Baron van Geen en den gepensioneerden generaal-majoor Ridder de Stuers.

Uit hunne uitgebrachte rapporten dienaangaande blijkt, dat zij de bedoelde vereeniging als zeer wenschelijk achtten, doch dat de bezwaren, die daartegen in den weg stonden, de uit-

voering onmogelijk zouden maken; alleen de Generaal van Geen beschouwde de vereeniging »niet als impracticabel.»

In dien geest werd door de betrokken Departementen onder dagteekening van 30 September en 5 October 1842 L^a U. N°. 14 en L^a C. N°. 17 het verlangde gemeenschappelijk rapport aan den Koning aangeboden.

Bij kabinetsmissive van den 24sten dier laatste maand N°. 9 is daarop aan genoemde Departementen kenbaar gemaakt, dat Zijner Majesteits primitief denkbeeld eigenlijk ten doel had *eene onderlinge verhouding in de bevordering der officieren, dienende in Europa en in Oost-Indië*, namenlijk in het doen rouleeren der bevordering van de twee legers, alsof dezelve inderdaad slechts eene armée uitmaakten.»

Hieromtrent werd door den generaal Baron de Kock o. m. geadviseerd: »dat het Leger hier te lande en in de Nederlandsche buitenbezittingen sedert de afschaffing van de Oost- en West-Indische Compagnieën, beschouwd moeten worden, alsof dezelve inderdaad slechts eene armee uitmaakten, en dat derhalve deswegen geene nadere bepalingen behoeven te worden vastgesteld.»

Natuurlijk werd het rouleeren der bevordering van de officieren afgekeurd.

Dit oordeel werd den Koning kenbaar gemaakt bij schrijven van den Minister van Koloniën d.d. 1 Februari 1844 N°. 75; waarin tevens werd voorgesteld om periodieke Inspectiën van het leger in Indië te doen plaats hebben door oordeelkundige en ervarence opperofficieren, daartoe door den Koning te benoemen en om de vijf jaren uit te zenden.

Bij kabinetsschrijven van 5 Februari 1844 werd den Minister van Koloniën van wege Z. M. kennis gegeven, dat de zaak der vereeniging van beide legers, enz. zoude blijven rusten tot tijd en wijle de eerst te doene Inspectie over de troepen in Indië zoude hebben plaats gehad en het resultaat daarvan hier te lande bekend zoude zijn.

Aan den generaal-majoor Baron von Gagern werd bij K. B. van 4 Maart 1844 eene zending naar Java opgedragen. Zijne instructie dienaangaande bevatte o. a. de bepaling:

»om de uitvoerbaarheid te onderzoeken eener algeheele vereeniging van beide legers, daarbij het oog gevestigd houdende op de voorschriften der grondwet. Wanneer eene zoodanige algeheele vereeniging, na rijpe overweging en na overleg met bevoegde beoordeelaren in Indië, onuitvoerlijk schijnt te zijn, alsdan zijne aandacht te vestigen op eenen middenweg, zooals bijv. het gelijkelijk doen rouleeren der bevordering onder de officieren van beide armecën en het plaatsen der officieren van de korpsen alhier bij die in Oost-Indië en omgekeerd, zonder eenig onderscheid.»

De generaal-majoor von Gagern voldeed aan dat gedeelte van zijnen last bij rapport gedagteekend Batavia 15 Mei 1846.

Hieruit zijn enkele aanhalingen gesteld op blz. 447. Van eene samensmelting der officierskorpsen in den geest als thans aan de orde is, was toen nog geen sprake, getuige ook de zinsnede uit het rapport: »De milde beginselen van den Koning zullen medebrengen, dat zonder dringende redenen niemand tegen zijnen wensch worde overgeplaatst.»

Evenmin was daarvan sprake in het »Verslag over de al of niet uitvoerbaarheid eener vereeniging der legers in Nederland en Oost-Indië, opgemaakt op last van Z. M. den Koning in Februari 1852 door den majoor Baron V. de Constant Rebecque, adjudant van Z. M., en kapitein Kock, adjudant van Z. M., waarbij was gevoegd als secretaris de 2e luitenant Du Monceau, ordonnans-officier van Z. M.»

In dit verslag komt o. m. voor:

»De ondervinding heeft geleerd, dat een Chef in Indië geen vertrouwen kan stellen in het leger, zoo de aanvoerders te beginnen met den rang van kapitein niet lang genoeg in Indië zijn geweest, om zich met de taal, het land en het volk bekend te hebben kunnen maken en zoo mogelijk reeds een of meer malen te velde te hebben gediend. Hoofdofficieren, die nooit in Indië zijn geweest, en die meestal in Europa tot gevorderden leeftijd zijn gekomen, zullen minder geschiktheid bezitten om aldaar nuttig te dienen, en de meesten zullen weinig genegen zijn tot eene overplaatsing, die niet in hun voordeel is.»

De commissie komt tot het besluit:

»dat eene algeheele vereeniging van beide legers tot slechts

eene armée zoewel als het geheel doen rouleeren van het avancement der officieren in Europa en Indië, uithoofde der onoverkomelijke hinderpalen, die daartegen in den weg staan, als onuitvoerbaar is te beschouwen." Enz.

Een uitgewerkt voorstel eindelijk tot (gedeeltelijke) smelting der officierskorpsen werd het eerst ingediend door den luitenant-generaal Schimpf, Adjutant des Konings in buitengewonen dienst en Commandant van het Oost-Indische leger. Deze memorie werd bij missive van het Militair Departement d.d. 10 Mei 1864 ter sprake gebracht. Op blz. 151 en 152 (IIIe Verslag 1898/99) werden de hoofdbeginselen dezer regeling aangegeven, en werd er op gewezen, dat zij geene radicale *vereniging* der officierskorpsen zou medebrengen.

Van belang is de considerans, waarom de generaal Schimpf slechts eene *geleidelijke* invoering wenscht. Hierin komt o. m. voor:

»Het is eene algemeen erkende waarheid, dat geen Europeaan zich in Indië thuis gevoelt, zoolang hij niet met klimaat, land, volk en volksgebruiken vereenzelvigd is. Indien zulks in algemeen zinnig erkend moet worden, nog meer springt het in 't oog, wanneer het den officier in 't bijzonder geldt.

Deze toch heeft niet alleen voor zijn persoon dezelfde school te doorloopen, maar hij heeft nog alles te leeren wat voor zijne eigenlijke dienstbetrekking in Indië vereischt wordt. De militaire wetenschap, die voor de officieren van alle legers gelijk behoort te wezen, buiten sprake latende, treedt de nieuw aangekomen officier in eenen werkkring geheel verschillend van dien, welke in Europa zijn deel was; geheel verschillend zijn de administratieve bepalingen; geheel verschillend de dienstreglementen en de behandeling der onderscheidene landaarden, waaruit het Indische leger bestaat.

Wanneer men al dat vreemde in aanmerking neemt, kan het geene verwondering baren, zoo de nieuweling zich in de eerste drie jaren niet recht thuis gevoelt en vaak misslagen begaat, waarbij niet alleen zijne beurs, maar soms ook zijne reputatie te lijden heeft.

Zoo de jeugdige luitenant van goede opleiding, gezond verstand en ambitie voor den militairen stand heeft, zal hij zich

ook door de vele moeilijkheden heen weten te werken, en niet terugdeinzen voor de groote verantwoordelijkheid welke soms op zijne schouders rust, hetzij als kompagnies-kommandant, welke betrekking tengevolge van de vele mutatiën hem veelmaals ten deel valt, hetzij als kommandant van een post aan welke betrekking veelzijdige bemoeiingen verbonden zijn.

Doch dit alles wordt veel moeilijker, wanneer men in jaren gevorderd en met hooger rang bekleed, in Indië komt. Men is — gehecht aan eene sedert jaren gehuldigde leer — minder geneigd zich naar nieuwe toestanden te schikken, en met de grootere verantwoordelijkheid van den hooger rang is de kennis van hetgeen men weten moet, niet geëvenredigd.

In dezen toestand zouden schier alle kapiteins en bepaaldelijk alle van het Nederlandsche leger overkomende hoofdofficieren verkeerden; en het is buiten twijfel dat zij, die al dadelijk met een uitgebreid kommandement belast zullen worden, of van hunne mindere afhankelijk zijn, of schromelijk zullen mistasten; — edoch de toestand wordt onrustbarend, wanneer den zoo weinig voor den Indischen dienst toegerusten nieuweling de taak te beurt valt om te velde te trekken en vooral wanneer hij als kommandant eener expeditie moet optreden.

Wij willen hiermede geenszins beweren, dat de bedoelde officieren voor den Indischen dienst ongeschikt zullen blijven, integendeel wij gelooven gaarne, dat zij later belangrijke diensten kunnen bewijzen, maar wij hebben willen aantoonen, dat *aanvankelijk* weinig partij van hen te trekken zou zijn, en mitsdien het belang van 's lands dienst door de plotselinge vereeniging niet zou worden gebaat. . . .”

De memorie werd door den Gouverneur-Generaal *Mr. L. A. J. W. Baron Sloet van de Beele* den 5en Augustus 1864 in den Raad van Ned.-Indië toegezonden om advies.

Alhoewel dit aanvangt met de woorden: »Voor de beoordeeling van een ontwerp van dezen aard worden kennis, langdurige ervaring en andere hoedanigheden vereischt, welke bij niet-militairen moeilijk kunnen aangetroffen worden,» gaf de Raad als zijne meening te kennen »dat het ontwerp uithoofde van gemis aan een wettigen grondslag en van zijne weinig prac-

tische strekking de nadere overweging van deskundigen verdient.”

Het ontwerp werd den Minister van Koloniën aangeboden bij Missive van den Gouverneur-Generaal d.d. 20 Nov. 1864 N°. 1092/3; ook deze achtte het voorstel onaannemelijk.

Ten slotte heeft het een onderwerp van gedachtenwisseling uitgemaakt tusschen de Ministers van Koloniën en Oorlog; en bleef eindelijk op grond der tegenkanting van dezen laatsten rusten. Zijn bezwaar grondde zich, en terecht, hierop, dat ook na de samensmelting voor wat de bevordering betrof, twee geheel afzonderlijke legers zouden blijven bestaan.

Van de later ontwikkelde stelsels, dat van den majoor bij het Ned.-Indische leger Haver Droeze en van »den Schrijver der Brochure», heeft alleen het laatstbedoelde de geheele fusie der officierskorpsen ten doel, en zijn mitsdien de daarin neergelegde *beginselen* ook m. i. de meest rationeële (zie IIIe Verslag blz. 155). De hierop volgende Bijlage B geeft in hoofdtrekken aan, op welke wijze ik de oplossing van het vraagstuk het wensche-lijkste acht.

BIJLAGE B.

Enkele kantlijnen eener ontwerp-regeling voor de samen- smelting der officierskorpsen van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger.

Is een maatregel tastbaar in het belang der Natie, dan is het plicht de bezwaren en hinderpalen tegen het doorvoeren van den maatregel te overwinnen.

UITGANGSPUNT.

Bij de Grondwetsherziening van 1887 is gebleken, dat noch de Regeering, noch de Volksvertegenwoordiging een enkelen hinderpaal verlangd hebben voor eene amalgamatie van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger, voor zoover de vrijwilligers betreft. De fusie der officierskorpsen is alzoo geheel in overeenstemming met de bestaande Grondwet.

I.

Den tegenwoordigen officieren van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger is het verboden tot het fusiekorps toe te treden.

II.

Alle adspiranten-officier verbinden zich voor het fusiekorps.

Aanmerking: Daar dit minder personeel vereischt, zal de vraag in de toekomst overweging verdienen, in hoeverre met de K. M. A. (en C.S.) als eenige bron voor aanvulling kan worden volstaan. (Zie ook aantekening op XIII.) In zulk geval blijft niet uitgesloten, dat een zeker aantal adspiranten uit de legers tot het examen voor de K. M. A. wordt voorbereid.

III.

Bij de aanmelding tot het examen voor cadet kunnen de ouders een verzoek overleggen tot vermindering c. q. ontheffing van de vergoeding voor opleidingskosten.

Regelen worden gesteld voor de inwilliging dezer verzoeken.

IV.

De positie der officieren wordt bij de Wet geregeld.

V.

Plaatsing in de Koloniën duurt als regel (zes) jaar, heen- en terugreis inbegrepen. Uitzonderingen kunnen zich voordoen in de gevallen sub VII en sub X.

In den loop van elk jaar zal ($\frac{1}{6}$) gedeelte der bij het koloniale leger ingedeelde officieren worden afgelost. Bij verblijf te velde, bij oorlog of oorlogsgevaar kan hiervan worden afgeweken.

VI.

Verloven naar Europa worden als regel slechts om

gezondheidsredenen toegestaan. Eene uitzondering kan hierop gemaakt worden voor de laatste categorie sub X.

VII.

Om in Indië geplaatst te worden, moet de luitenant minstens twee jaren, de kapitein en de hoofdofficier minstens een jaar in Nederland hebben gediend. De luitenant of kapitein, die in Oost-Indië bevorderd en ingedeeld worden, blijven daar in den nieuwen rang nog minstens één jaar dienen, alvorens naar Nederland terug te keeren.

VIII.

Als regel kan geen hoofdofficier naar Oost-Indië gezonden worden, die niet minstens negen jaren in subalterne rangen of één jaar als hoofdofficier daar gediend heeft.

IX.

Wie niet minstens (zes) jaren in beide legers gediend heeft, kan nimmer voor bevordering tot kolonel in aanmerking komen. Eene uitzondering kan gemaakt worden voor de officieren onder X bedoeld.

X.

De Hoogere Krijgsschool zal o. a. eene stafschool zijn voor beide legers.

Jaarlijks wordt een zeker aantal plaatsen opengesteld voor Nederland en een zeker aantal voor de Koloniën. De officieren welke den cursus met goed gevolg hebben doorloopen en later blijken geven de geschiktheid te bezitten voor eene plaatsing bij den Generalen Staf, nemen de verplichting op zich om — voor zooveel de belangen van den dienst zulks vorderen — langer achtereen in Nederland (de Koloniën) te dienen.

XI.

De officieren volgen éene ranglijst.

XII.

Er zal in de toekomst een Ministerie voor Landsverdediging worden in het leven geroepen.

Hieronder ressorteert:

- a. het beheer der weermiddelen in Nederland (zeemacht pro memorie).
- b. het beheer der weermiddelen in Nederlandsch-Indië (zeemacht pro memorie).

Aanmerking: De exploitatie van leger (en vloot) zullen hierdoor ook minder financiële offers vergen.

XIII.

Voor elken rang wordt een bepaald traktement vastgesteld. Voor den dienst in de Koloniën wordt hieraan een vaste toelage verbonden. Alleen in uitzonderingsgevallen, waarin de vrouw op grond van een door eene bepaalde geneeskundige commissie af te geven certificaat, haren echtgenoot naar Indië niet zal volgen, wordt eene extra-vergoeding uitgekeerd.

Aanmerking: De regeling geschiedt zoodanig, dat, terwijl de inkomsten — in den ruimsten zin — der hoofd- en opperofficieren in Indië vrij aanzienlijk minder zullen bedragen dan thans het geval is, de hierdoor, en door het geringer aantal officiersplaatsen, beschikbaar komende gelden zullen strekken tot eene verhooging der bezoldiging in de subalterne rangen, b.v. naar den maatstaf

2e luitenant bij aanstelling	f 1100
na 4 jaren dienst	- 1200
1e luitenant bij aanstelling	- 1400
na 10 jaren officiersdienst	- 1600
na 15 » »	- 1800
Kapitein bij aanstelling	- 2200

enz. enz.

Bij deze regeling zou ongetwijfeld het aantal adspiranten voor de betrekking van officier in belangrijke mate stijgen.

XIV.

De Pensioenen worden berekend volgens een vast tarief. Voor jaren in de tropen doorgebracht wordt bijslag toegevoegd. Indische jaren worden tot het verkrijgen van recht op pensioen dubbel in rekening gebracht.

OPMERKING.

Van de onvolledigheid van bovenstaand schema ben ik mij bewust. De beginselen daarin nedergelegd gelden evenals de beschouwingen in hoofdzaak slechts het hoofdwapen.

Is eenmaal de juistheid van het beginsel aangenomen en zijn de gevolgen voor het wapen der Infanterie onder de oogen gezien en geregeld, dan zullen ook de hinderpalen ten aanzien der andere wapens (c. q. dienstvakken) overwonnen worden.

Conclusiën uit de »formatie"-cijfers van het Oost-Indische leger hebben geen nut. Hand aan hand toch met de invoering der fusie zal het O.-I. leger georganiseerd worden, en het is eene ernstige vraag of er een *groot* verschil zal blijven bestaan in de verhouding der wapens hier en ginds. Mocht dit het geval zijn, dan zal hierop de regeling niet behoeven af te stuiten: het is toch geen onoverkomelijk bezwaar, dat alsdan bij de Cavalerie en de Bereden (Rijdende) Artillerie een zeker aantal plaatsen beschikbaar blijft voor officieren, die slechts in Holland wenschen te dienen.

Ook in Engeland bestaat een tweetal regimenten, die — uitgezonderd in oorlogstijd — niet aan den »service abroad" deelnemen, t. w. : *the Household-Cavalry (Horse and Life Guards)* en *the 2nd Dragoons (Scots Greys)*.

Ten slotte nog de mededeeling, dat de kwestie van conduite-

beoordeelingen en promotie in het Engelsche leger tot geene bezwaren aanleiding geeft. De laatste geschiedt daar regimentsgewijze.

BIJLAGE C.

(Getrokken uit de grafiek in het Kol. Verslag van 1897 en uit het Kol. Verslag van 1898.)

Jaren, waarover het overzicht loopt.	Jaarlijksche aanvulling in Ned. O.-Indië (winst).					Totale sterkte van het O.-I. Leger op ultimo 18 . . aan	
	Nederlanders					Vreemdelingen.	Europeanen.
	in Indië verkregen.	Kol. Reserve.	vrij geworven in Harderwijk.	overgenomen uit het leger h. t. l.	Vreemdelingen.		
1887	259	—	788	785	414	14986	4668
1888	243	—	654	687	637	15318	4618
1889	210	—	410	483	381	14135	4169
1890	221	—	402	673	363	14073	3773
1891	257	—	505	727	342	14081	3484
1892	195	—	716	701	528	14331	3595
1893	219	130	671	529	321	13883	3610
1894	229	503	1207	1570 (a)	501	15812	3406
1895	314	218	679	855	523	16339	3448
1896	318	467	378	1086 (b)	400	16066	3282
1897	295	449	410	770	381	15839 (c)	3196 (d)

Aanmerkingen.

(a) Hieronder kwamen o. m. voor 880 miliciens, voor twee jaren bij het O.-I. leger gedetacheerd.

(b) Hieronder waren begrepen 69 gedetacheerde onderofficieren; in het geheel waren in 1896 bij het Kol. Werkdepot

overgegaan van het Holl. leger 1175 minderen. Thans nog ondervinden h. t. l. korpsen gevolgen van de hulp, welke in de Aprildagen van 1896 aan het N. O.-I. leger verleend werd. Zoo ging na het verraad van Toekoe Djohan van het korps Rijdende Artillerie, dat op 1 April 1896 aan vrijwilligers 140 man telde het $\frac{1}{7}$ gedeelte (19 vrijw. en 1 korporaal) bij het Ind. leger over; daarenboven werden 8 miliciens van het korps voor 2 jaar gedetacheerd. In het geheel hadden zich beschikbaar gesteld 44 man.

(c) Hieronder behooren 1404 minderen tot de koloniale Reserve. Zonder dit aantal zou de sterkte bedragen hebben 14435 Europeanen, terwijl de tijdelijke formatie aangeeft 15173. De groote beteekenis van genoemd korps springt hierdoor duidelijk in het oog.

Onder het cijfer zijn begrepen 1480 kleurlingen.

(d) als volgt verdeeld :

Uit België 1238, Duitschland 1512, Zwitserland 237, Frankrijk 3, Luxemburg 138, van elders 68.

Van de officieren en als zoodanig dienstdoenden was in 1897 de verdeeling naar het geboorteland als volgt :

	Officieren.	Onderlui- tenants.	Adj. o. o. dd. officier.
Nederland . .	894	21	32
Ned.-Indië . .	412	8	3
België . . .	1	»	1
Duitschland . .	17	9	11
Frankrijk . .	»	»	1
Zwitserland . .	»	2	»
Luxemburg . .	»	»	1
Elders . . .	6	»	2
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1330	40	51